

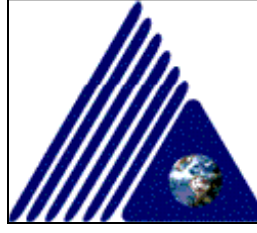
**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLU LİSELERİNDE SON SINIFTA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN MESLEK
TERCİHLERİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER**

Hakan ÇELİK

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İstanbul, 2009

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLU LİSELERİNDE SON SINIFTA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN MESLEK
TERCİHLERİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER**

Hakan ÇELİK

**Danışman
Prof. Dr. Semra ÜNAL**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İstanbul – 2009

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Anadolu Liselerinde Son Sınıfta Okuyan Öğrencilerin
Meslek Tercihlerine Etki Eden Faktörler

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Semra LİNAL

S. Ünal

Üye

Prof. Dr. Sefer ADA

S. Ada

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SİRİN

A. Sirin

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 06.10.2009

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

06.102.2009

TUTANAK

06.102.2009 tarihinde "Anadolu Liselerinde
Son Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Meslek Tercihlerine
Etki Eden Faktörler" başlıklı tezini savunmuş ve başarılı olduğu oybirliği ile kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Semra LİNAL

Üye

Prof. Dr. Sefer ADA

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SİRİN

İÇİNDEKİLER

SİMGELER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
ÇİZELGELER LİSTESİ	IX
ÖNSÖZ	XII
ABSTRACT	XIII
ÖZET	IXIV
BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. PROBLEM CÜMLESİ	2
1.3. ALT PROBLEMLER	2
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.5. SAYILTIKLAR	4
1.6. SINIRLILIKLAR	4
1.7. TANIMLAR	4
BÖLÜM 2	7
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. MESLEK KAVRAMI	7
2.2. İŞ	9
2.3. KARIYER	10
2.4. MESLEK SEÇİMİ VE ÖNEMİ	11
2.4.1. Meslek Seçimi	11
2.4.2. Meslek Seçiminin Önemi	14
2.4.3. Mesleki Gelişim Sürecinin Başlıca Aşamaları	15
2.5. MESLEKİ REHBERLİK	16
2.5.1. Rehberlik	16
2.5.2. Meslek Rehberliği	18
2.5.3. Rehberlik ve Mesleki Rehberliğin Önemi	21
2.5.4. Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberlik	22

2.5.5.	Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberliğin Amaçları.....	23
2.6.	MESLEK GELİŞİMİ KURAMLARI	24
2.6.1.	John Kurumboltz' un Meslek Seçimi Kuramı	24
2.6.2.	Holland'ın Kişilik Kuramı	24
2.6.3.	Eli Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki gelişim Kuramı	26
2.6.4.	Goodstein'in Meslek Seçim Kuramı.....	28
2.6.5.	Donald E.Super'ın Mesleki Gelişim ve Benlik Kavramı Kuramı	29
2.6.5.1.	Super'ın Mesleki Gelişim Basamakları	29
2.6.5.2.	Mesleki Benlik Kavramı Gelişiminin Belirleyicileri	31
2.6.6.	Roe'nun İhtiyaç Kuramı	31
2.6.7.	Diğer Kuramlar	32
2.7.	MESLEKİ OLGUNLUK.....	33
2.7.1.	Mesleki Olgunluğu Etkileyen Faktörler.....	34
2.8.	MESLEKİ GELİŞİM SÜRECİ	35
2.9.	MESLEĞE YÖNLENDİRME.....	37
2.9.1.	Mesleğe Yönlendirmenin Tarihçesi.....	39
2.9.2.	Türkiye'de Mesleğe Yönlendirme Çalışmaları.....	40
2.9.3.	Mesleğe Yönlendirmede İzlenecek Yol.....	41
2.10.	MESLEK SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULAN KRİTERLER ...	42
2.10.1.	Cinsiyet	43
2.10.2.	Yetenek	43
2.10.3.	İlgi.....	44
2.10.4.	Kişilik özellikleri	45
2.10.5.	Ailenin İstek ve Beklentileri	45
2.10.6.	Değerler	46
2.10.7.	Meslekte İş Bulma İmkânı.....	47
2.10.8.	Mesleğin Getirdiği Ödüller.....	47
2.10.9.	Diğer Faktörler.....	47
2.11.	KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	48
3.	METODOLOJİ	56
3.1.	ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	56
3.2.	EVREN VE ÖRNEKLEM.....	57

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	57
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI	58
BÖLÜM 4	58
4.BULGULAR VE YORUM	58
4.1. BAĞIMSIZ VERİLERİN FREKANSLARI VE KATILIM YÜZDELERİ.....	59
4.2. BAĞIMLI DEĞİŞKENLERİN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE OLAN DEĞİŞİP DEĞİŞMEDİĞİNİ TEST ETMEK İÇİN YAPILAN DEĞERLENDİRMELER.	61
4.2.1. “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Bulgular	61
4.2.2. “Devam Etmekte Olunan Bölüm” Değişkenine İlişkin Bulgular	63
BÖLÜM 5	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
5.TARTIŞMALAR	91
5.1. ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİ VE DİĞER BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE VERDİKLERİ CEVAPLARA İLİŞKİN TARTIŞMALAR	91
5.2. ÖĞRENCİLERİN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE GÖRE BAĞIMLI SORULARA VERDİĞİ CEVAPLARA İLİŞKİN TARTIŞMALAR.....	91
5.2.1. “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Tartışmalar	92
5.2.2. “Devam Etmekte Olunan Bölüm” Değişkenine İlişkin Tartışmalar	92
BÖLÜM 6	97
6.SONUÇLAR.....	97
6.1. ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR.....	97
6.2. ÖĞRENCİ DENEKLERİN, BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE GÖRE BAĞIMLI SORULARA VERDİĞİ CEVAPLARA İLİŞKİN SONUÇLAR	97
6.2.1. Öğrenci Deneklerde “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Sonuçlar	97
6.2.2. Öğrenci Deneklerde “Devam Etmekte Olunan Bölüm Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	98
BÖLÜM 7	100
7.ÖNERİLER.....	100
7.1. ARAŞTIRMACIYA İLİŞKİN ÖNERİLER.....	101

KAYNAKLAR	102
EKLER	105
EK-1: MESLEK SEÇİMİ SORU KAĞIDI	105
ÖZGEÇMİŞ	108

SİMGELER LİSTESİ

n Frekans

ss Standart Sapma

x Aritmetik Ortalama

p Anlamlılık Düzeyi

Sd Serbestlik Derecesi

% Yüzde

KISALTMALAR LİSTESİ

DTP Devlet Planlama Teşkilatı

İETT İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü

MEB Milli Bakanlığı

MEGEP Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

s. Sayfa

SED Sosyo Ekonomik Düzey

SPSS Statistical For Social Sciences

TCDD Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları

TDK Türk Dil Kurumu

WWW World Wide Web

URL İnternet Adreslerine Verilen Genel Addır.

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1. Holland’ın Kişilik Tipleri.....	25
Çizelge 2.2. Ginzberg’ in Mesleki Gelişim Dönemleri.....	27
Çizelge 2.3. Donald E. Super’ in Mesleki Gelişim Aşamaları.....	29
Çizelge 4-1 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Frekans Dağılımı	59
Çizelge 4-2 Öğrencilerin Bölümlerine Göre Frekans Dağılımı	59
Çizelge 4-3 Öğrencilerin Tercih etmek İstedikleri Mesleklere Göre Frekans Dağılımı	60
Çizelge 4-4 Cinsiyet Değişkenine Göre “Uzun İzin Fırsatları” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları.....	61
Çizelge 4-5 Cinsiyet Değişkenine Göre “İş Güvencesi” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları.....	61
Çizelge 4-6 Cinsiyet Değişkenine Göre “Mutluluk Sağlayacak Bir Meslek Olması ” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları	62
Çizelge 0.7-A Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu?” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	63
Çizelge 4.7-B Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu? İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları.....	64
Çizelge 0.8-A Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “İnsanlara faydalı olma” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	65

Çizelge 4.8-B Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “İnsanlara faydalı olma” İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları.....	66
Çizelge 0.9-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Uzun izin fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	67
Çizelge 0.10.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Sosyal güvence şartları (Emeklilik, SSK” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	68
Çizelge 0.11.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “İş güvencesi” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	69
Çizelge 0.12-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Ekonomik gelir” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	71
Çizelge 0.13-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Yurt dışı kariyer imkânı” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları...	72
Çizelge 0.14-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Uluslar arası geçerliliği olan bir meslek olması” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	74
Çizelge 0.15-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Statü ve saygınlığı olan bir iş” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....	75
Çizelge 0.16-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Yükselebilme fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları	77

Çizelge 0.17-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kişisel düşüncelerinizi uygulama imkânı” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....78

Çizelge 0.18.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kendini gösterme fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....80

Çizelge 4.18.B Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kendini Gösterme Fırsatları” İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları.....81

Çizelge 0.19-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Mesleğin çekiciliği” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları.....89

ÖNSÖZ

Yaşamımızın büyük bir bölümünü seçtiğimiz meslekle yürütmekteyiz. Meslek seçimi ve seçilen mesleğin sürdürülmesi, toplumların ve bireylerin ekonomik yapıları ile şekillenir. Sosyo-ekonomik etkilerle birlikte; ilgi, yetenek, zekâ, karakter, yetişme tarzı gibi faktörler meslek seçimini etkilemektedir.

Ülkemizde, mesleğe yöneltme ve meslek rehberliği çalışmalarının istenilen seviyede gerçekleştirilebilmesi ihtiyacından doğan bu araştırma ise, Anadolu Lisesi son sınıf öğrencilerinin ileride sahip olmak (yapmak) istedikleri meslekleri tercih etmelerine neden olan faktörlerin neler olduğunu incelemek amacıyla yazılmıştır.

Genel ve mesleki liselere göre daha donanımlı bir eğitim-öğretim şansına sahip olan Anadolu Lisesi son sınıf öğrencilerinin yapmak istedikleri işin, sahip olmak istedikleri mesleklerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları gözlemlenmektedir.

Modern dünyaya ayak uydurmaya çalışan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Artık, üniversite eğitimi eskisinden daha önemli bir hal almıştır. Her yıl 1,7 milyon civarında adayın yarıştığı bir sınava eskisinden daha profesyonelce hazırlanma zorunluluğu, bir önceki yıla göre artarak devam etmektedir.

Bu çalışmada meslek seçiminin önemi, meslek seçim süreci, meslek gelişim kuramları ve mesleki rehberlik çalışmaları değerlendirilmiş, Anadolu liselerinde okumakta olan gençlerin meslek seçimine etki eden faktörlerin neler olduğu irdelenmiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulguların, meslek seçimi yapacak öğrencilere ve rehberlik öğretmenleri için yol gösterici olması planlanmıştır.

Bu tez çalışması esnasında danışmanlık görevini üstlenen değerli hocam Prof. Dr. Semra ÜNAL'a desteği ve katkılarından dolayı, gerekli altyapıyı oluşturmada yardımcı olan Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri bölümü hocaları ve görevlilerine ve değerli öğretmen arkadaşım Şeref ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

ABSTRACT

The aim of this study is to decide which factors affect the job choices when Anatolian High School students are choosing their jobs and to decide as analytics whether the chosen jobs will provide the criteria which are taken by the chosen job to the student. And also in this study, whether the criteria, which the students take into consideration in choosing the jobs show variations at the distinction of gender statistically.

The final students of Anatolian High School in the area of Ümraniye ,Kartal and Kadıköy in Anatolian part of İstanbul make up the universe. What the factors that affect on our times teenagers, chosen Kenan Evren Anatolian high School, Burak Bora Anatolian High School (Kartal) and Nevzat Ayaz Anatolian High School when choosing jobs with Aimful Example Method from this universe. In this study the public questionnaire has been applied. The answer verifications given to the questions developed according to the aim have been recorded to the SPSS statistics programme. By applying Paired Sample T test analyze, it has been reached to the findings.

It shows that mostly the students are taking guidance help about choosing jobs, are attending to the scientific test related to the decision of the occupation abilities, also the family and environment are not directing the students about choosing jobs. As if the factors affecting the choice of jobs for students are put in order like that development opportunities, the guarantee of jobs, a job in which the students will use their abilities, the opportunity of promotion and a well salary. But these factors are not turn into the possibilities in which the jobs are chosen by the students.

For making the jobs choice correctly, it needs to evaluate the interests and abilities of the students and while making this it also needs to get help from the experts in authorized institutions. Student can make healthy decisions by get contact with the people who work in this sector. Also student should be informed about the yearly analysis of the occupations, and the student should be the one who will have make the last decision in the preference of the occupation.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, meslek seçimi yapan Anadolu lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yaparken meslek tercihlerine etki eden faktörlerin neler olduğunun ortaya konulması ve seçilen mesleğin bireye temel aldığı kriterleri sağlayıp sağlayamayacağının analitik olarak ortaya konmasıdır. Bu çalışmada ayrıca, öğrencilerin meslek seçiminde göz önünde bulundurdıkları kriterlerin cinsiyet ve bölüm ayrımında değişkenlik göstermediği de istatistiksel olarak ortaya konmuştur.

İstanbul İli Anadolu yakası Kartal, Ümraniye ve Kadıköy İlçesi Anadolu lisesi son sınıf öğrencileri evreni oluşturmaktadır. Bu evrenden Amaçlı Örneklemeye Metodu ile seçilen Burak Bora Anadolu Lisesi (Kartal) ve Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi (Ümraniye), Kenan Evren Anadolu Lisesi ve Burak Bora Anadolu Lisesi (Kadıköy) son sınıf öğrencileri üzerinde çağımız gençlerinin meslek seçimlerine etki eden faktörlerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Amacına uygun olarak geliştirilen anket sorularına verilen cevapların verileri, SPSS 13.0 istatistik programına girilmiştir. Veriler %(yüzde), t-testi, Anova (Tekyönlü varyans analizi), scheffe testi yapılarak yorumlanmıştır.

Analiz sonuçları göstermiştir ki, öğrenciler büyük bir çoğunlukla meslek seçimi konusunda rehberlik hizmeti almakta, mesleki becerilerin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılmakta, aile ve çevre de, meslek tercihi konusunda öğrencileri yönlendirmemektedir. Öğrenciler için meslek seçimini etkileyen faktörler ise, gelişme fırsatları, iş güvencesi, yeteneklerini kullanabileceği bir iş, yükselebileme fırsatı ve iyi bir maaş olarak sıralanmaktadır.

Meslek seçiminin doğru bir şekilde yapılabilmesi için, öğrencinin ilgi ve yeteneklerini iyi değerlendirmesi bunu yaparken de yetkili kurumlardaki uzmanlardan yardım alması gerekmektedir. Öğrenciler seçmeyi düşündükleri meslekte çalışan kişilerle görüşerek daha sağlıklı kararlar verebilirler. Ayrıca mesleklerin sosyolojik analizi her yıl yapılarak öğrenciler bilgilendirilmelidir, meslek seçiminde son kararı öğrenci vermelidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıkları sunulmuş ve araştırmada kullanılan terimlere ilişkin kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Meslek; “Bir kişinin hayatını kazanmak, geçimini sağlamak için yaptığı iş” olarak tanımlanıyorsa da, sadece para kazanmak için yapılan devamlı bir iş değildir! Meslek, “Belli bir formasyonu gerektiren, bilgi, beceri, ustalık, sevgi ve ilgi isteyen sürekli (hayat boyu) bir iştir!”

Fert’lerin, içinde yaşadıkları toplumun bir üyesi olarak, ilgi, yetenek ve toplumun ihtiyaçlarına göre bir meslek seçimi yapmaları, toplum ve fert için önemli bir meseledir.

Ferdin hayatının büyük bir bölümünü verdiği işi, mutluluk kaynağı olabileceği gibi, aynı zamanda kişinin kendisinden ve giderek toplumdan memnun olmamasına, kendisine ve topluma yabancılaşmasına da sebep olabilmektedir.

Gençlerin bir kısmı da, başka sebepler yüzünden ümitsizliğe düşerler. Bunlar, hazırlanmış oldukları iş veya meslek alanında yer, kadro bulamazlar ve dolayısıyla geçim için az ilgi duydukları alanlarda, iş güç edinmek zorunda kalırlar. Bir takım gençler de, seçtikleri iş ve mesleklerin beklentileri gibi çıkmadığını fark ederler. Kendilerini tatmin etmeyen işlerde çalışmak zorunda kalarak hayatlarından memnun olmayan insan yığınları haline gelirler.

Bir mesleğe girmenin önemli aşamalarından biri olan üniversite sınavına giren gençlerden çoğunun istedikleri mesleğe yönelik bölümlere girebilmek için yeterli puanı alamadık bir gerçektir. Ayrıca gençlerin çoğunun yeteneğine göre meslek seçip seçmedikleri de tartışma konusudur.

Fertlerin meslek seçimini etkileyen faktörleri bilmek, ferdin şahsi tatminini sağlama yönünden olduğu kadar, toplumun insan gücünü planlayabilmesi ve dolayısıyla bütün bir gelişme sağlanabilmesi bakımından da önemli kabul edilmektedir.

Fertlerin meslek seçiminde rol oynayan faktörler, iki ana grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi topluma ait faktörler. Toplumun mesleklere bağladığı değer yargıları, sosyo-ekonomik statü, aile ve aile içinde ferdin yeri gibi alt faktörleri kapsar. Bu alt faktörleri bilmeden, fertlerin mesleki davranışlarını önceden tahmin etmek mümkün değildir (Uysal, 1970, s.4).

Diğer faktörler ise, ferdin kendisiyle ilgilidir. Bunun içinde ferdin zekâsını, özel yetenekleri, ilgileri ve kişiliği gibi alt faktörleri düşünmek gerekir. Ferde veya topluma ait faktörlerin tesirinden ortaya çıkan yeni durumlar, meslek seçimini etkilemektedir.

Meslek kişinin kimliğinin en önemli kaynağı ve onun etraftan saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine, işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır. Bu etkinliklerden sağlanan doyum genel yaşamada yansır. Terside mümkün olacağından çalışma yaşamındaki mutsuzluğun en önemli nedeni kişinin seçtiği mesleğin kendi ilgi ve niteliklerine uygun olmasıdır (Kuzgun, 2000, Aktaran: Köksal, 2002, s.2).

Meslek seçimi problemi incelendiğinde gençlerin yukarıda belirtilen faktörlerin etkisinde meslek seçimine ait durumlarını ele almak, bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2. PROBLEM CÜMLESI

Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin meslek tercihlerine etki eden faktörler nelerdir?

1.3. ALT PROBLEMLER

1. Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki tercihleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki tercihlerine devam ettikleri alanların etkisi nedir?
3. Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki tercihlerinde çevrenin, ailenin ve öğretmenlerinin etkisi nedir?
4. Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilere yönelik yapılan mesleki rehberliğin mesleki tercihlerine etkisi nedir?
5. Meslek seçimine etki eden diğer faktörler nelerdir?

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Zamanımızın en önemli sorunlarından biri de bireylerin yeteneklerine uygun meslekleri tercih edememeleridir. Günümüzde mesleki çeşitlilik artmakta, bu da mesleklerde uzmanlaşmayı beraberinde getirmektedir. Ancak ülkemizde mesleki rehberlik alanında yeterince çalışma yapılmamaktadır. Gençler, hayatlarındaki en önemli kararlardan biri olan meslek seçimi konusunda çoğu zaman yalnız kalmaktadırlar. Gelişi güzel tesadüflere dayalı meslek seçimi yapmaktadırlar. Bu nedenle gençlerin ilgi ve yeteneklerine meslek tercihinde bulunmaları çok önemlidir. Gençlerin alacakları eğitim sonrasında iş hayatında yer bulmaları, mesleklerini sevmeleri, okul sonrasında başka alanlara yönelme ihtiyacı duymamaları mesleki eğitimin amaçlarına ulaşmasını sağlayacaktır.

Araştırma, Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin meslek tercihlerine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları; ebeveynlere, yöneticilere, öğretmenlere konu ile ilgili diğer kişilere ve özellikle rehber öğretmenlere yardımcı olması açısından önemlidir.

1.5. VARSAYIMLAR (SAYILTILAR)

1.5.1. Seçilen örneklem evreni temsil edebilecek büyüklüktedir.

1.5.2. Anket uygulamalarına Anadolu Liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin

gönüllü katılımı sağlanacaktır.

1.5.3. Kullanılan ölçme aracı ve izlenen yöntemle araştırmanın amaçlarına ulaşılabilir.

1.5.4. Bu konuda yapılan literatür taraması araştırmanın geçerliliği açısından yeterlidir.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma, İstanbul Anadolu yakası Kartal İlçesi Burak Bora Anadolu Lisesi, Ümraniye ilçesi Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Kadıköy Kenan Evren ve Faik Somer Anadolu Lisesi ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma, Anadolu Lisesi son sınıf öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.
3. Bu araştırma, araştırmaya katılacak olan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.
4. Bu araştırma, araştırmaya katılacak deneklerin 2007–2008 öğretim yılındaki görüş ve bilgileri ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Meslek: Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş (Türkçe Sözlük, 2005, s.549).

Meslek kişinin kimliğinin en önemli kaynağı ve onun etraftan saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine, işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır. Bu etkinliklerden sağlanan doyum genel yaşamada yansır. Terside mümkün olacağından çalışma yaşamındaki mutsuzluğun en önemli nedeni kişinin seçtiği mesleğin kendi ilgi ve niteliklerine uygun olmasıdır (Kuzgun, 2000, Aktaran: Köksal, 2002, s.2).

Meslek Seçimi: Meslek seçimi, teknolojide ilerlemiş toplumların problemidir. Endüstrileşme devrinden önceki feodal toplumlarda aile bir ekonomik birim olduğundan, çocuklar yetişmeleri sırasında ana-babalarının çalışmalarını gözler, güçleri oranında üretime katılır ve yetişkin oldukları zaman geniş aile birimi içinde daha karmaşık görevler yüklenerek, aile mesleğini sürdürürlerdi. Aile hem üretim, hem de eğitim birimi olarak, çocuğu günlük hayat içinde mesleğe hazırlardı. Bu şartlarda üretici sınıflar için, aile mesleğinden farklı bir meslek sahibi olmak pek düşünülmezdi. Ayrıca, seçilecek meslek çeşidi de çok azdı. Yani meslek tercihleri sınırlıydı (Uysal, 1970, s.7).

Günümüzde, insanın bir çalışma alanı ya da bir meslek seçmesi üzerinde önemle durulması gereken bir mesele olmuştur. Bu, yalnız günümüzde insan anlayışının temeli olan seçme hürriyetinden değil, aynı zamanda tercihlerin çokluğundan ileri gelmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile, bazı meslek mensuplarının fonksiyonlarına toplumun duyduğu ihtiyaç makinelerle karşılandığından, ya da ekonomik ve teknik gelişim sonucu olarak evvelce duyulan ihtiyaç artık duyulmaz olduğundan bazı meslekler bazı meslekler çalışma hayatından silinmekte, ya da biçim değiştirmektedir (Kuzgun, 1982, s.2).

Bir kimsenin seçtiği meslek onun işinde başarılı olup olmayacağı yanında, ileride iş bulup bulamayacağını, nerde oturup kiminle evleneceğini ve kimlerle etkileşimde bulunacağını belirler. Ayrıca, meslek, kişinin değer yargılarını, dünya görüşünü, günlük yaşam tarzını ve alışkanlıklarını belli biçime sokan etkilere de sahiptir. Kişinin hayatına böylesine çok yönlü etkileri olan bir çalışma alanının seçilmesi, günümüzde giderek güçleşen ve karmaşıklaşan bir olaya haline gelmiştir. Bunun sebeplerinden biri, kişinin kendi hayat tarzını kendisinin seçmesi ve kararlarının sorumluluğunu taşıması gerektiği görüşünün yaygınlaşmasıdır (Uysal, 1970, s.2).

Hipotez: Belli bir kuramsal temele dayanarak geliştiren ve değişkenler arasında, varlığı öne sürülen ilişkilerin, karşılaştırılarak, sınanıp test edilmesinin sağlandığı düşünce.

Varsayım: Araştırma sürecini ve sonucunu etkileyeceği düşünülen, doğru olduğu düşünülmekle birlikte halen tartışmalı olan kuram ve uygulamalar hakkında araştırmacının yaptığı gerekçeli kabullerdir.

Sınırlılık: Araştırmada yapılması düşünülen ancak çeşitli sebeplerden kaynaklanan güçlükler nedeniyle vazgeçilen durumlardır.

SPSS : Sosyal Araştırmalar İstatistik paket programı

df : Serbestlik derecesi

F : Hesaplanan değeri

α : : Önem (anlamlılık düzeyi)

P : Olasılık değeri

Sum of Squares : Kare toplamı

Mean Square Error: Hata Kareler Ortalaması

Between Groups : Gruplar arası

Within Groups : Gruplar içi

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. MESLEK KAVRAMI

Meslek; insanın bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme yolu veya ustalıklı kazandığı ve bir ödül (kazanç) karşılığı yaptığı faaliyetler toplamı olarak tanımlanabilir. Meslek; organize olmuş bir toplum tarafından meydana getirilmiş olan bir olgudur (Telman, 2000. s. 23).

İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkiler bütünü olarak tanımlayabiliriz (Kuzgun, 2004, s.3).

İnsan içinde yaşadığı dünyayı anlamaya ve kendi amaçları doğrultusunda onu değiştirmeye çabalamaktadır. Her insan, gücü ölçüsünde, başkalarının kullanabileceği bir şeyler üretmekte ve kendisi de başkalarının ürettiklerini kullanarak yaşamını sürdürmektedir. İnsanoğlunun belli bir alanda faaliyet göstererek, kendi gereksiniminden fazla ve başkalarının yararına olabilecek bir şeyler üretmesi ve bunu gereksinim duyduğu başka şeyleri takas yolu ile başkalarından elde etme amacı ile yapması mesleklerin başlangıcını oluşturur. Zamanla üretim yöntemlerinin gelişmesi, mal/ürün değişiminin yerini paranın alması, değişim işlemlerinin karmaşıklaşması ile bu gün meslek sayısı on binlerin üzerine çıkmıştır (Kuzgun, 2004, s.3).

Meslek, genel anlamda, bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünü olarak tanımlanır Meslek belli bir tür alanda etkinlikte bulunabilme gücüdür (Kuzgun, 1982. s. 13).

Meslek "bir kimsenin yaşamını sürdürmek, geçimini sağlamak için seçtiği sürekli iş alanı" olarak tanımlanabilir. Meslek, kendine özgü az ya da çok bilgi beceri sahibi

olmayı gerektiren bir "hizmet" veya "üretim" alanı olabilir. Meslek sadece para kazanma geçimi sağlama yolu değil "bireyin kendini gerçekleştirme" yoludur. "Bireyler diğer çeşitli etkinliklerle birlikte, mesleki etkinlikler yolu ile psikolojik gereksinimlerini karşılamaya, kendini gerçekleştirmeye çalışırlar (Özgüven, 2000. s. 128).

Meslek, toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik yapının gerektirdiği bir iş bölümü sonucu ortaya çıkan, bireyin ilgi ve kabiliyeti ile sosyal etkinliklere katılma gereksinimi ve toplumun, bireyden sosyal ve ekonomik yaşamda sorumluluk yüklenmesi talebi sonucu ortaya çıkmış olan bir yaşamsal “etkinlik olgusu” olarak tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklarda "profesyonel" ve "meslek" kavramlarının birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Densmore profesyonel mesleği, "teorik bilgi ve uzmanlık gerektiren ve uzun süren bir eğitim sonucu kazanılan meslek" olarak tanımlamaktadır (Güler, 2005, s.86).

Bir yetişkin zamanının önemli miktarını neye harcıyorsa o iş onun için meslektir. Bu işin sonucu birey bir kazanç temin edebilir veya etmeyebilir. Bir ev kadını olmak, bu tanıma göre bir mesleğe sahip olmak demektir. Fakat bunun yanında bir baba olmak bir mesleği ifade etmez, çünkü o zamanının çoğunda babalık yapmaz veya bu onun faaliyetlerinin ağırlık merkezi değildi. Pul koleksiyonu yapmak veya at yarışlarını devamlı olarak takip etmek, birer meslektir (Roe, 1956, Aktaran: Uysal, 1970, s.7).

Günümüz dünyasında önemli olan bireyin meslek sahibi olmasıdır. Geleceğin dünyası meslek sahibi olan insanlarca belirlenecektir. Dolayısıyla meslek sahibi olmak, iş sahibi olmaktan çok daha önemlidir.

Bir uğraşın meslek olarak kabul edilebilmesi için genel olarak aşağıdaki kriterlerin sağlanması gerekir:

- Meslek öncelikle, kişinin başlıca ve düzenli olarak yürüttüğü faaliyet alanıdır.
- Hobi ya da zevk için ara sıra yapılan uğraşlar meslek sayılmamaktadır.
- Meslek, temel bir geçim şekli olarak ücret karşılığında yapılmalıdır.
- Mesleklerin açık ve standart bir tanımı yapılmalı, sistematik bilgiye dayanmalıdır.

- Mesleğin, kendine özgü özel bir eğitim uygulamasının olması ve kişisel beceriye dayanması gerekmektedir.
- Mesleklerin, mesleğin amaçlarını, mesleği icra edenlerin kişisel amaçlarından daha üstün tutan bir mesleki davranış standartları olmalıdır.
- Mesleklerin kendine özgü mesleki ilke ve kuralları, meslek ahlakı ve disiplini bulunmalıdır.

Meslek, insanın hayatı boyunca ruhi tatmin ve tatminsizlik, mutluluk-mutsuzluk, bağımlılık-bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme duygularında rol oynayan en büyük etkenlerden biridir (Özcan, 1985, s. 4–5).

2.2. İş

Meslek ve iş kavramlarının çok zaman birbirinin yerine kullanıldığı görülür. Ülkemizde de iş ile meslek birbirine karıştırılmaktadır. Oysa meslek (occupation) ve iş (job) birbirinden farklı kavramlardır. Meslek, belli bir tür alanda etkinlikte bulunabilme gücüdür. İş ise; belli bir işyerinde sürdürülen benzer etkinlikler grubudur. Bacanlı'ya göre bir kimsenin mesleği olabilir, ama işi olmayabilir. Bir işin olması da bireyin mesleği olduğu anlamına gelmez. Geniş anlamda iş “diğer insanlar için değer ifade eden bir şey üretme faaliyeti” dir (Kondo, 1998). İş üretken bir faaliyettir ve sonucunda bir ürün ortaya çıkar. Bu ürün insanı simgeleyen somut bir sonuçtur (Baysal, 1993).

Dilimizde iş terimi hem mesleki bilgi ve becerinin uygulanma alanı (job) hem de görevler (task) anlamında kullanılmaktadır. Bir kimsenin iş bulduğunu söylediği zaman, onun mesleki bilgi ve becerisini kullanma olanağı sağlayan bir ortam bulduğunu anlarız. Bir iş yerinde çalışan bir kimse ile konuşmak istediğimizde "Şu anda meşgulüm, işim var, bitirince konuşalım" diyen bir kişi mesleğin gerektirdiği görevlerden söz etmektedir. Meslek beceriler bütünü iş ise bu becerilerin uygulanabileceği ortamdır. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir; ancak işi olanın mesleği de vardır (Kuzgun, 2004, s.4).

İş, her şeyden önce düzenli olarak yapılan bir üretkenliktir. Bu üretkenlik karşılığında bir ücret alınıyorsa, yapılan iş meslek niteliği kazanır. İşsiz olma ile

mesleksiz olma kavramları da birbirinden farklıdır. Örneğin, bir kişi kendi hesabına veya başkası adına çiçek yetiştirmeye başlarsa, bu kişi iş edinmiş olur fakat meslek edinmiş olmaz. Tıp doktoru olan bir kişi bir hastanede yöneticilik yaparsa, bu kişinin mesleği doktorluk, yaptığı iş ise yöneticiliktir (Telman, 2000. s. 23).

İnsanın yaptığı her faaliyet iş olarak değerlendirilebilir. Örneğin boş zamanları değerlendirmek üzere yapılan faaliyetler de iş olarak değerlendirilebilir. Oysa meslekte süreklilik esastır. Geçici olarak yapılan bir faaliyet iş olabilir, fakat meslek olamaz. Ni-tekim boş zamanı değerlendirmek için çiçek yetiştirmek bir iştir. Kişi çiçekleri para kazanmak amacı ile yetiştiriyorsa burada süreklilik söz konusudur ve yapılan iş mesleki bir faaliyettir (Telman, 2000. s. 24).

2.3. Kariyer Nedir?

Kariyer, bir kişinin hayatı boyunca sahip olduğu çeşitli işler ve bu işlere katılımı konusundaki tavrı olarak tanımlanabilir. Kariyerin işe göre daha uzun vadeli bir içeriği vardır ve bir dizi işi içerir. Bir kişinin kariyeri konusunda bilgi sahibi olabilmek için sadece özgeçmişlerini incelemek yeterli olmaz. Ayrıca işlerine karşı tavrı hakkında da bilgi sahibi olmak gerekir (Sabuncuoğlu, 2000. s. 148).

Kariyer kavramı meslek seçiminin bir gelişim süreci içinde oluştuğunu düşünen psikologlar tarafından meslek danışmanlığı alanına getirilmiş bir kavramdır. Kariyer bir kimsenin yaşamı boyunca yaptığı işler, yaşamında başarı çizgisini oluşturan belli başlı olaylar dizisi, oynadığı yaşam rollerinin gösterdiği genel tablo olarak anlaşılmaktadır. Bir kimse yaşamı boyunca evlat, öğrenci, arkadaş, bir mesleğin mensubu, bir derneğin üyesi, eş, baba / ana vb. roller üstlenir. Bir meslek mensubu olma rolü bunlardan biri ve bir çok kişi için en önemlisidir.

Kariyer, bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel görünüm ve mesleki gelişim çizgisinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri ifade eden bir kavramdır. İnsan kariyerini, önüne çıkan seçeneklerin bazılarını değerlendirerek bazılarını da reddederek biçimlendirir. Kariyer yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olup bir meslek seçmekle veya bir mesleğe girmekle tamamlanmaz. Çünkü kariyer kavramı mesleğe hazırlanma,

meslek görevlerini yerine getirme, hizmet içi eğitimi boş zaman faaliyetlerini, toplumda üstlenilen diğer rolleri ve bütün bu görevlerdeki gelişimi içeren bir kavramdır. Günümüzde meslek rehberliği bireylerin bir mesleğe yerleşmesi kadar mesleğe uyumları ve ilerlemeleri ile de yakından ilgilenmektedir (Kuzgun, 2004, s.3).

2.4. MESLEK SEÇİMİ VE ÖNEMİ

2.4.1. Meslek Seçimi

Meslek seçimi, bireylerin kendilerine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi ihtiyaçları açısından istenilen yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir. Meslek seçimi bireylerin belirli bir yaştan sonraki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biri bilinen bir niteliğindedir.

Meslek seçimi bireyin girmek istediği mesleği diğerlerinden ayırarak tercih etliği mesleğe girmek için çaba göstermesi olarak tanımlanır. Çağdaş bir toplumda, özgür bir bireyin önemli gelişim aşamalarından birisi de mesleğini seçmesidir. Bir kimsenin herhangi bir konuda doğru bir seçme işlemini yapabilmesi, ya da başka bir deyişle sağlıklı karar verebilmesi için, her şeyden önce, ne istediğini ve bunu elde edebilmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu bilmesi gerekir. Bu işlemden sonra, daha iyisi bununla beraber yapacağı işlem, çeşitli seçenekleri inceleyip, her birinin isteklerine ve koşullarına ne derece uygun olduğunu değerlendirmektir (Kuzgun, 1982).

19. Yüzyılın sonlarına kadar düşünmeyi ve planlamayı gerektirmeyen bir konu olarak düşünülen meslek seçimi; kişilerin genellikle yakın çevresindeki insanların mesleklerini devam ettirmesi olarak algılanmaktaydı. Ancak toplumda birçok ve köklü değişimlere sebep olan sanayileşme, bireylerin meslek anlayışlarını değiştirdi. Geleneksel sosyal yapının da değişmesi ile insanlar; mesleklerini özgürce seçebildiler. Bu durumun dezavantajı ise meslek seçme işinin karmaşıklaşmasıdır. Yani birey mesleğini seçerken birçok faktörü doğru değerlendirmek zorunda kaldı.

20. Yüzyıldan başlayarak, günümüzde de meslek seçimi hayatımızda yaptığımız en önemli seçim olarak düşünülmektedir. Çünkü insanın seçeceği meslek bir bakıma ilerideki hayatını, kazancını, alışkanlıklarını, mutluluğunu ve hatta eş seçimini bile etkiler. Örneğin; sınıf öğretmeni olmaya karar veren bir kişi, bu kararı ile meslek seçmekle kalmamış aynı zamanda yaşamının büyük bir kısmını köylerde geçirme kararını da vermiş olmaktadır. Kısacası; meslek seçimi insan hayatının en önemli seçimi olup dikkatle ve özenle yapılması gerekmektedir. Yapılmadığı zaman ise abartılı bir ifade ile boşa geçmiş bir hayata sebep olacaktır (Bilge, 2005, s.5).

Meslek seçimi ve bir mesleğe girme, genel hatları ile insan hayatında psikolojik bir gelişme sonucudur. Daha küçük yaşlardan başlayıp gelişerek son ergenlik çağlarında ve daha sonra şekil kazanır, somutlaşır. Meslek seçimi yönünden büyüyüp gelişme, bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişmelerle çok yakından ilişkilidir. Çocuk, büyüyüp öğrendikçe, yeni ilgi alanları geliştirir; bazı alanlardaki ilgilerini de derinleştirir. Yaşadıkça, öğrendikçe yeni tecrübe ve hüneler kazanır, Çevresindeki ve hayatındaki yetişkinlerin çalışmalarını gözlemler. Geliştirdiği yeni bedensel ve bilişsel hünelerden bu uğraş hayatında nasıl yararlandığını görür, öğrenir. Bunlar, meslek kavramının ve ihtiyacının gelişmesinde temel başlangıçtır; meslek gelişmesinin ilk aşamasını oluşturur (Tan, 1992, s.123).

Bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından biride karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktır. Bu kararı verirken kişinin o mesleğe girme olasılığını da hesaba katması gerekir. Bazı mesleklerde meslek eğitimine başlamak için giriş sınavında başarılı olmak gerekir. O halde kişi sınavı kazanma olasılığını da dikkate almalıdır. O halde tercih ettiği meslekler arasından birini seçerken kişinin yapacağı iş tercih ettiği meslekler arasından, girebilme olasılığı en yüksek olana yönelmedir. Seçim tercihten daha kapsamlıdır. Çünkü seçilen meslek aynı zamanda tercih edilen bir dizi meslekten biridir. Tercihlerin belirlenmesinde istekler rol oynar. Seçimde ise birey fiziksel ve zihinsel yeteneklerini, ekonomik durumunu, meslek eğitimini başarma olasılığını ve daha birçok faktörü göz önüne alarak kısaca, erişme olasılığını hesap

ederek, tercih listesindeki meslek seçeneklerinden birine karar vermiş olmaktadır (Kuzgun, 2004, s.5).

Bireyin yaşamında meslek seçiminde belki de en önemli konulardan birisi, ancak bu konu çoğu zaman gerektiği gibi irdelenmemekte, ya da çoğu zaman bireylerin dikkatini yeteri kadar çekmemektedir. Meslek seçiminde doğru seçim yapmak ya da yapmamanın ötesinde seçilen mesleğin seçim yapılan ülkedeki arz ve talep dengesi de oldukça önemlidir. Dolayısıyla bireyler sadece kişilik yapılarına göre meslek seçme kriteri ile yetinmeyip diğer yandan da seçtikleri mesleğin arz ve talep dengesini de kontrol etmek durumundalar. Bu noktada ülkemiz açısından DPT tarafından yapılmış projeksiyon açıklayıcı bir role sahiptir (Keser, 2006, s.1).

Meslek seçimi, bireyin hayatında verdiği en önemli kararlardan biridir, çünkü bireyin hayatının üçte biri mesleki etkinlikleri içermektedir. Meslek, sadece bir para kazanma, geçim sağlama yolu değil, belki bunlardan da önemlisi bireyin kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme yoludur (Çelik, 2006, s.1).

Meslek seçimi, "bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir" (Kuzgun, 2000, Aktaran: Yeşilyaprak, 2006, s.192).

Böyle bir kararın kişinin yaşamında son derece önemli bir yeri vardır. Çoğu kez kişi bu kararın ne derece önemli olduğunun farkında olmasa da meslek seçimi, bireyin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biri, belki de birincisidir. Çünkü yaşamımızın yaklaşık 40 yılını bir mesleğe hazırlanarak ya da onu icra ederek geçiririz. Bu demektir ki, hafta sonları ve tatiller hariç yaşamımızın 10.000 gününü mesleğimiz ile ilgili etkinliklerle geçiririz. Bu da 80.000 saat yapar. Ve biz genellikle mesleki kararımızı verirken bunun böyle olacağını hiç ama hiç düşünmeyiz. Meslek seçimi bir anlık bir karar değildir. Bireyin çocukluktan başlayarak kendisi ve meslekler hakkında geliştirdiği algısal çerçeve ile koşulların etkileşimi içinde ortaya çıkan bir sonuçtur. Bir diğer deyişle mesleki karar, mesleki gelişim sürecinin sonunda yapılan bir seçimdir. O halde önemli olan bu sürecin nasıl yaşandığıdır (Yeşilyaprak, 2006, s.194).

2.4.2. Meslek Seçiminin Önemi

Meslek seçimi; bireyin kendisine uygun olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, tercih edilen meslekler arasından, girme olasılığı en yüksek olana yönelmesidir. Bireyin, zihinsel, fiziksel yeteneklerini, becerilerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve ekonomik durumunu göz önüne alarak seçim listesindeki seçenekleri belirlemesi gerekir. Meslek seçimi; şansa bağlı, anlık bir olgu değil, bir süreçtir. Seçimin sağlıklı olması; bireyin kendini ve meslekleri objektif olarak tanıyabilmesine, bilgi toplamasına, karar verme becerilerini geliştirebilmesine, kararları için plan yapabilmesine ve uygulayabilmesine bağlıdır (Kızıltan, 2006, s.1).

Gençleri geleceğe hazırlarken, okulda gerçekleştirmeye çalışılan öğretim'in, onları mutlu ve etkili kişiler olarak yetiştirmeye yetmediği anlaşılmıştır. Çünkü insanın sadece zekâdan ibaret bir varlık olmadığına farkına varılmıştır. Artık insanın kişiliğinin çok karmaşık sosyal ve duygusal bir özellikte olduğu, bu özelliklerin insan davranışında önemli ölçüde etkili olduğu anlaşılmıştır. Bundan dolayı, bireyin kendini gerçekleştirmesi için yalnız bilgi ve zekâyâ değil, anlayışa, inanca, sosyal ve duygusal yaşantılara gereksinme duyduğu konusunda eğitimcilerin daha çok bilinçlendikleri kabul edilmektedir. Bu anlayış okullarda, gençlerin eğitiminde fiziksel, düşünsel, duygusal ve sosyal gelişim amaçlarının dengeli bir biçimde ele alınması sonucunu gündeme getirmiştir. Artık eğitim, bilgi aktaran, zihni güçleri geliştiren, duygusal, sosyal ve mesleki yönden gelişimini dikkate alan bir süreç olarak algılanmaktadır (Aydın, 1997, s.175).

İnsan seçeceği meslekte, gelecekte kendisini nelerin beklediğini, günlerini ne gibi faaliyetlerle geçireceğini, nerede ve kimlerle bir arada olacağını yani yaşamının pek çok yönünü belirlemiş olacaktır. Kişinin yaşamında bu denli önemli olan bir kararı; bireylerin mesleklerini görerek, yaparak ve yaşayarak tanıma olanaklarının bulunmadığı, ekonomik zorlukların yaşandığı, benimsenen değerler sistemi ve psikolojik ihtiyaçların farklılaştığı günümüzde; sağlıklı bir şekilde verebilmesini oldukça güçleştirmektedir. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı da bireylere meslek seçimi konusunda yardım edilmelidir (Güler, 2005, s.87).

Meslek ve iş sahibi olmanın temelinde psiko-sosyal bazı etmenler yer alır: Nelerdir bunlar? İnsanın doğuştan getirdiği yetenekleri, potansiyeli, gizilgüçleri vardır. Biz yaşam içinde bunları ortaya koymak, kullanmak ve geliştirmek isteriz. İşte sahip olduğumuz bu yetenekleri kullanma ve geliştirme olanağı sağlayacak alan, meslek alanlarıdır, işimizdir. Biz çalışırken aynı zamanda bu yetenekleri ifade etme, güçlerimizi artırma fırsatı elde ederiz. Böylece birey var oluşunun anlamını yakalar. Sahip olduğu yetileri, güçleri kullanarak doyuma ulaşır. Kendini, bir iş yaptığı, üretken olduğu için de daha değerli ve önemli görür, Böylece kendine saygısı ve güveni gelişir. Toplum içinde yararlı olma, hizmet verme yoluyla toplumsal saygınlık kazanma söz konusudur. İş etkinlikleri içinde biz başkalarıyla etkileşimde bulunuruz, belli rol ve görevler yoluyla sosyal kimliğimizi kazanırız. O halde çalışmanın temelinde bireyin çok yönlü psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması söz konusudur. İşte bireyin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamada en önemli araç durumunda olan meslek eğer doğru bir kararla, isabetli olarak seçilebilmişse bu ihtiyaçların daha üst düzeyde doyurulması mümkün olabilir (Yeşilyaprak, 2006, s.192).

2.4.3. Meslek Seçme Sürecinin Başlıca Aşamaları

Bir meslek sahibi oluncaya kadar insanlar çeşitli aşamalardan geçerler. Aşağıda bu aşamalar kısaca açıklanmıştır:

Heves (umu): Mesleki heves, daima bir kimsenin girmeye özendiği mesleği ifade eder. Bir kimsenin girmeye özendiği meslek, onun ilerleme isteğinin göstergesidir. Meslek gelişiminde umu, gerçek hayattaki sınırlamaları dikkate almaksızın, bireyin arzu ve isteklerini yansıtır. Küçük çocukların ifade ettikleri meslek adları bir hevesten öteye gitmez, çünkü çocuk yetenek, mali olanaklar gibi gerekliliklerin henüz farkında değildir (Kuzgun, 2004, s.4).

ii. Meslek tercihi: Meslekler, gerektirdikleri nitelikler ve sağladıkları olanaklar bakımından belli zamanlarda bireylere değişik derecelerde çekici veya itici gelebilir. Bir ekserim belli bir anda tercih ettiği meslekler, o bireye o anda en yüksek düzeyde olumlu özelliklere sahip görünen yani çekici gelen mesleklerdir. Bir meslek ilgi ve yeteneklerine uygun oluşu nedeni ile kişiye çekici gelebildiği gibi, sağladığı

toplumsal saygınlık ve kazanç gibi faktörler nedeni ile de çekici gelebilir (Kuzgun, 2004, s.5).

iii. Meslek seçimi: Bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından biride karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktır. Bireyin yaşamına böylesine çok yönlü etkileri olan meslek seçimi, bireysel açıdan olduğu kadar, toplumsal açıdan da son derece önemlidir. Toplumun gelişmesine hizmet edecek insan gücünün planlanmasında, bireyi, hem toplumsal ihtiyaçlara hem de kendi ilgi ve yeteneklerine göre dengeli bir şekilde kullanmak ve böylece İnsan kaynaklarından en olumlu ve en verimli bir şekilde yararlanmak için meslek seçimine önem vermek ve gençlere bu konuda gerekli rehberlik hizmetlerini sunmak kaçınılmazdır (Yeşilyaprak, 2006, s.193).

iv. Mesleğe bağlanma: Bir kimse bir meslekle ilgili bir işe girer ve o işin gereklerini yerine getirmeye başlarsa mesleğe bağlanma gerçekleşmiş olur. Bazı hallerde girilen meslek başlangıçta seçilen meslek olmayabilir. Kişi meslek eğitiminde başarısız olursa ilk seçimi gerçekleştiremeyebilir (Kuzgun, 2004, s.5).

2.5. Mesleki Rehberlik

2.5.1. Rehberlik

Rehberlik, Türkçede “yol göstermek, kılavuzluk yapmak” anlamına kullanılan bir deyimdir. Bu işi yapana ise, rehber denir (Öcal, 2004. s. 30).

Rehberlik terimi, Farsça "yol gösteren kimse, kılavuz" anlamına gelen "rehber" sözcüğünün sonuna -lik yapım ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Genelde bir "yardım hizmeti" olarak bilinen rehberliğin, insanlık tarihiyle yaşıt olduğu söylenebilir. İlk insanlardan bu yana, bilenler bilmeyenlere; anne babalar, çocuklarına; ablalar, ağabeyler, kardeşlerine; öğretmenler, öğrencilerine yol göstermek, öğüt vermek, onların sorunlarını çözmek biçiminde yardım etme eğilimini göstere gelmişlerdir (Bakırcıoğlu, 2003, s.5).

Rehberlik kelimesinin sözlük anlamlarından birinin de “kılavuzluk” olduğu bilinmekle birlikte, terim olarak aynı manaya gelmemektedir. Şöyle ki; “kılavuzluk işini yerine getiren kişi,yani kılavuz, belirli bir işte becerili, yetkili ve sorumlu bir kişi olmakta ve o belirli işi diğer birey veya bireyler için bizzat yerine getirmektedir. Kılavuzluk, genellikle sınırları, anlamı belli bir işi, bu işi yapamayacak durumda olanlar için yapmak, yerine getirmek anlamını içermektedir (Öcal, 2004. s.30).

"Rehberlik", (Quidance) bireyin kendini tanımasına, problemlerini gerçekçi bir gözle görmesine, karşılaştığı seçme durumlarında, uygun seçimler yapmasına ve gerçekçi kararlar almasına, ve "kendi kendisini yönetme" gücünü kazanmasına, böylece benliğine saygı duymasına ve kişiliğini güçlendirmesine yardım etmektir. Rehberlik ve psikolojik danışma (counseling) kavramlarının temel felsefesinde, "insanın değerli olduğu", bireyin dış güçler tarafından değil, "kendi kendisini yönettiği", "bireyin problemlerini çözme gücüne sahip olduğu" gibi temel ilkeler bulunmaktadır (Özgüven, 2000. s.126).

Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev, öğrencilerin ilgi, eğilim yetenekleri doğrultusunda aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları da dikkate alınarak, üst öğrenime ve iş alanlarına yönlendirilmelerine yardımcı olmaktır (Tebliğler dergisi, MEB, 2003, s.2552).

Rehberlik; bireyi tanımak, onu kendisine tanıtmak, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirebilmesi için uzman kişilerce bireye yapılan sistemli, bilimsel ve profesyonel bir yardım sürecidir (Aydın, 1997, s.1).

Kavram olarak rehberlik, bir kimsenin tavır ve davranışlarını değiştirmek üzere planlanmış, kişiler arası dinamik ilişkiler kurma oluşumu olarak açıklanmaktadır (Alaylıoğlu, 1968, Aktaran: Öcal, 2004, s.30). Rehberlikte kişilerin yeteneklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak ve belli maksatlara doğru yönlendirilmek üzere sistemli bir şekilde kendilerine yardım yapılması esastır. Kişi, bu şekilde yapılacak bir yönlendirme ve yardım sayesinde bağımsız olarak hareket edebilecek, bir problemi olduğu takdirde kendi başına çözebilecek duruma gelebilmelidir.

Eğitim sürecinin bir ögesi olan rehberlik, karara giden yoldaki danışım hizmetleri olarak tanımlanabilir. Öğrencileri tanıma, araç gereç kullanma, ders işleme, değerlendirme gibi konularda ve okul çevre ilişkileri, öğrenci rehberliği, sınıf öğretmenliği, eğitsel kol çalışmaları gibi eğitimle ilgili konularda yapılacak her tür yol gösterme ve yardımcı olma hizmetleri rehberlik ve yardım rolleri içindedir (Başar, 1993, s.42).

Rehberlik hizmetlerinin gerçek anlamda okullara girmesi, bir ülkenin geleceğini emanet edeceği çocukların sağlıklı bir şekilde hayata hazırlanmaları açısından oldukça önemli bir gelişme olmuştur. Çocukların okul başarısının artması, sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde büyük bir rol üstlenen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, velilere çocuklarının şimdiki durumlarıyla gelecekteki olası tercihlerine ilişkin bilgiler verme, tercih yollarını gösterme ve sorunlarını çözmede yardım hizmetleri sağlama gibi görevler de üstlenmiştir. Yurdumuzda öğrenciler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda okul çağındaki gençlerin aile ortamı, okul çalışmaları, arkadaşlık ilişkileri meslek ve öğrenim dalı seçimi gibi konularda önemli sorunları bulunduğu ortaya konulmuştur (Güler, 2005, s.59).

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin çok önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik sözü, daha 1938'lerde okul müfredat programlarımızda geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950'lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970'den bu yana da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, "uzman" kişilerce yürütülen ayrı bir "yardım" ve "ihtisas" faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almış olduğu memnuniyetle görülmektedir (Tan, 1992, s.10).

2.5.2. Meslek Rehberliği

Mesleki rehberlik, türlü meslekleri tanımaları, kişisel özelliklerine uygun meslekleri seçmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacı ile bireylere yapılan yardımlar olarak tanımlanabilir (Kepçeoğlu, 1997, s.64).

Mesleki rehberlik, bireylerin türlü "meslekleri tanımaları" ve "kendi kişisel özelliklerini" tanımaları ve bu bilgilerin ışığında kendilerine en uygun olan

meslekleri seçmeleri, sürecini kapsar. Mesleki psikolojik danışma ise bu amaçla yapılan "bireysel" ya da "grupla" psikolojik danışma hizmetleridir. Bu anlamda, rehberlik ve yol gösterme bireye kendisi hakkında ve çevresindeki olanaklar ve meslekler hakkında bilgi sahibi olmasına, doğru ve yerinde kararlar verebilmesine yardım olarak tanımlanabilir (Özgüven, 1998. s.361).

Mesleki rehberlik bireyin kendi kişilik özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine en uygun mesleği seçmesine ve bu alanda ilerlemesine yardım etmektedir. Bireyin kişilik özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine uygun olmayan bir meslek, kişiyi sürekli huzursuzluklara sürükler ve onun ruhsağlığını bozar (Binbaşıoğlu, 1983, Aktaran: Köksal, 2003, s.8).

Günümüzde sanayileşmiş ülkelerde olduğu kadar, gelişme yolundaki ülkelerde de, meslek ve iş dünyası o kadar çeşitlenmiş ve karmaşık hale gelmiştir ki artık aileler meslekler konusunda çocuklarına yardım etmekte güçlük çekmektedirler. Meslek sayısının her geçen gün artması, bölünmesi ve yeni mesleklerin ortaya çıkması bir mesleğin önemini kaybetmesi ile, bir diğerinin değer kazanması gençlerin olduğu kadar, ailelerinin de seçme amacına yönelik olarak iş ve meslek alanını izlemelerini olanaksız kılmaktadır (Özgüven, 2000. s.145).

İlk defa 1909 yılında Frank Parsons tarafından tanımlanan “mesleki rehberlik” kavramı, günümüzde de benzer şekillerde tanımlanmaktadır. Parsons mesleki rehberliği “gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleri” olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2004. s.190).

Meslek rehberliği, yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçmesi, benimsemesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve o meslekte ilerlemesi için kişiye götürülen uzmanlık düzeyindeki düzenli ve sürekli hizmetler demektir. Öğrencilerin bir mesleğe girmeyi, onda ilerlemeyi planlamalarına ve bu planlarını gerçekleştirmelerine yardım etmek, okulun en önemli sorumluluklarından biridir. Kişinin ekonomik ve ruhsal bağımsızlık kazanması, sağlıklı bir aile kurması ve toplumsal çevresini geliştirmesi ile yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçmesi, öbür gereksinimlerini doyurucu

düzeyde karşılayıp karşılayamaması ile de yakından ilgilidir (Yeşilyaprak, 2002, Aktaran: Bakırcıoğlu, 2003, s.69).

Öğrenim seçimi, meslek seçimi ve eş seçimi, hayatın üç önemli kararıdır. Bu üç karar, bireyin hayat tarzını ve bütün hayatının akışını temelden etkileyen kararlardır. Seçilen bir meslek, bireyin hayatı boyunca devamlı bir iş sahibi olup olmamasını; hayatında başarılı bir insan olup olmamasını; hayatı boyunca yaşayacağı çevrenin niteliklerini ve yerini; ailenin gelirini ve geçim tarzını; işini hoşlanarak yapıp yapmamasını; sorumluluk duygusu olan bir iş adamı olup olmamasını; hayattan genel olarak doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını belirleyecek derecede önemlidir (Hoppock, 1957, Aktaran: Tan, 1992, s.122).

Meslek rehberliği, bireyin mesleklere ve seçimine ait problemleri ile uğraşan rehberlik ve danışma faaliyetleridir. Meslek rehberliği ve danışmanın klasikleşmiş tarifi şöyledir: Bireyin kendine bir meslek seçmesi, bu mesleğe hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada ilerlemesinde girişilen rehberlik ve danışma hizmetleridir. Bu tanım bazı yazarlarca, meslek seçimini psikolojik cephesi yönünden, yani meslek seçme işinin belli bir zaman gelince verilen bir karar olmayıp, bir meslek görüş ve anlayışı gelişmesine ait bir oluşum (süreç) olması yönünden yeterli bulunmamıştır. Şöyle bir tanım önerilmiştir: Meslek rehberliği, bir bireyin kendisi ve iş dünyasındaki yeri hakkında yeterli bir fikir geliştirmesine ve bunu kendini tatmin edecek ve topluma yararlı olacak bir şekilde gerçekleştirmesine yardım etme oluşumudur (Süper, 1957, Aktaran: Tan, 1992, s.123).

Meslek rehberliği, bir bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun bir mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir. Bu oluşum, bireyle beraber olgunlaşarak devam eden bir oluşumdur. Bu tanıma göre, bireyin kendini tanımasına; meslekleri, özellikle seçeceği mesleği etraflıca tanımasına; kendisindeki nitelik ve şartlar ile mesleğin gerekimlerini birbirine uyumlamasına yardım etmek lâzım gelmektedir. Meslek danışması yoluyla, birey ve mesleklere ait bilgilerin birbirine en iyi şekilde uyanını bularak meslek seçmesine yardım edilir (Tan, 1992, s.123).

Mesleki rehberlikte belki de ilk ve en önemli adım bireyin meslek seçimi yapmanın yaşamındaki en önemli kararlardan biri olduğunu görmesini sağlamaktır. Eğer birey gerçekten bu seçimin ne denli önemli olduğunu görüyorsa yapılacak bir şeyler olduğunu kabul edecektir. Kuşkusuz ideale ulaşmak mümkün olmayabilir ama ona yaklaşmak için çaba harcamanın değerini küçümsememek gerekir (Yeşilyaprak, 2006, s.191).

2.5.3. Rehberlik ve Mesleki Rehberliğin Önemi

Aileden sonra okul, çocuğun ilk temel toplumsallaşma kurumu niteliğini taşır. Çocuk okula başladığında çevresinde uyulması gereken kurallarla, özümsemişi beklenen bilgileri bulur. Eğer birlikte yaşamaya yatkın ve okul olgunluğundaysa uyum da zorluk çekmez. Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere katılır. Kendisini kolaylıkla ifade eder. Tam tersine kişilik özelliği ya da ailenin yanlış tutumu sonucu, toplu yaşama, çalışma ve oynamaya yatkın değilse, okula uyumda zorlanır (Yavuzer, 2001, s.158).

İnsanların kabiliyetlerine uygun bir meslek sahibi olmaları, onların meslekteki başarılarını olumlu yönde etkiler ve işlerini severek yapmalarına imkân verir. Mesleğini sevmeyen bir kişinin o alanda başarılı olması ve yeni bir çıkış açması mümkün değildir. Okuldaki öğretmenler ve rehber öğretmenler çocukları yeteneklerine ve kişilik özelliklerine göre mesleğe yönlendirmede uzmandırlar. Özel durumlar için gerektiğinde kurum dışından da yardım alınabilir (Özsoy, 2004, s.109).

Meslek rehberliği küçük yaşlardan başlayan bir gelişme oluşumudur. O halde meslek rehberliğine küçük yaşlardan itibaren ihtiyaç olacaktır. Bu yapılmadığı takdirde, meslek seçme kararı çok gecikmiş ya da rasgele yapılmış olabilir. Üniversite sınıflarında bile hâlâ meslek seçimini yapmamış olan öğrenciler vardır. Özellikle üniversite öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi iyi çalışmazsa, birçok öğrenciler arzu ettikleri, ilgi duydukları ve eğilim gösterdikleri meslekler dışında fakültelerde okur durumda olabilirler. Wrenn, kendi, üniversitesinde yaptığı bir araştırmada, 1. sınıf öğrencilerinin %25-35'inin henüz bir meslek tercihi yapmamış olduklarını görmüştür. Sparling'in araştırmasında, çoğu öğrencilerin, zekâlarının elvermediği meslekleri seçtikleri; % 75'inin, girmek istedikleri meslekleri ilgilendiren derslerdeki notlarının düşük olduğu; gerekli olan not ortalamasını tutturamadıkları; öğretmen

olmak isteyenlerin % 75'inin de niyetlendikleri branş derslerinde 100 üzerinden 80'in altında (8'den aşağı denebilir) not almış oldukları bulunmuştur (Myers, 1941, Aktaran: Tan, 1992, s.133).

Ülkemizde yapılan benzeri bir araştırmada da, öğrencilerin % 90'nın, en çok yetenek ve en uzun hazırlık isteyen yukarı seviye mesleklere girmek istedikleri bulunmuştur. Meselâ, erkeklerin % 42'si mühendis olmayı istemektedir. Toplumda bu kadar çok kimsenin mühendislik mesleğine uygun aday olması ve girebilmesi mümkün değildir. Görülüyor ki rehberlik ve danışma programının, gençlerin realist meslek seçmelerine yardım etmesi, bu yardımın devamlı ve sistemli olması gerekmektedir. Meslek rehberliğinin bu devamlılığı yanında, meslek rehberliği faaliyetlerinin yoğunluk kazanacağı bazı stratejik noktalar ve yıllar vardır. Öğrenim hayatında bu noktalar, beşinci, yedinci sekizinci, dokuzuncu ve on birinci sınıflardır (Tan, 1992, s.134).

Ülkelerin kalkınmasında bireylere, üretken ve gelişmeye açık nitelikleri kazandırmayı amaçlayan çağdaş eğitim anlayışı, bireyin kendi potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleği seçmesine önem verir. İşte, eğitim sürecinde bireye bu alanda yapılan hizmetler "Mesleki Rehberlik" kapsamında yer alır (Yeşilyaprak, 2006, s.190).

2.5.4. Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberlik

Genel olarak 15–18 yaşlar arasını kapsayan lise yılları, gencin kendisi ve meslekler hakkında oluşturduğu algılara dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye; birbirine uydurarak geleceğe ilişkin mesleki kararını oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir. Ancak lise dönemi, gerek gencin fiziksel ve psikolojik gelişimi açısından, gerekse mesleki gelişim süreci açısından oldukça sancılı ve karmaşık bir dönemdir. Çünkü genç, ergenlik döneminin değişimlerini ve uyumunu yaşarken, kimliğini kişiliğini bulma krizi içindedir. Bu kriz doğal olarak mesleki kararlar almasında da bir takım güçlükler yaratır (Yeşilyaprak, 2006, s.230).

Lise yılları sonunda genç ya mezun olup iş yaşamına atılacak ya da bir üst öğrenime yönelip belli bir meslek için eğitimini sürdürecektir. Her iki durumda da, gencin

yaşamının geri kalanını tümüyle etkileyecek bir karar söz konusudur. İşte bu kararın bireye en uygun ve doğru bir karar olması için mesleki gelişim açısından gerekli yardım hizmetlerini alabilmesi kaçınılmazdır. Öğretmenlerin ve rehberlik uzmanının bu dönemi çok iyi bir şekilde değerlendirmeleri için önemli görev ve sorumlulukları vardır. Temel amaç, gencin o dönemde gerçekleştirmesi gereken mesleki gelişim görevlerini başarması ve kendisinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşmasına yardımcıdır (Yeşilyaprak, 2006, s.231).

2.5.5. Ortaöğretim Döneminde Mesleki Rehberliğin Amaçları

Lise yıllarında ergene sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin aşağıdaki yönlerden onun mesleki gelişimine yardımcı olması gerekir:

- i. Lisedeki programlar içinden kendine uygun dalı seçmeleri, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun seçmeli dersleri ve ders dışı etkinlikleri seçmeleri.
- ii. Kendi ilgi, yetenek, özellik ve koşullarına uygun üst öğrenim alternatifleri hakkında bilgi edinmeleri.
- iii. Kendi ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun meslek/iş alternatifleri ve koşulları hakkında doğru ve geçerli bilgiler edinmeleri.
- iv. Eğitsel ve mesleki kararlarını uygulanabilirlik ve kendine uygunluk açısından gerçekçi olarak değerlendirebilmeleri.
- v. Düşündüğü üst öğrenim ve meslek alternatifleri açısından kendi güçlü ve sınırlı yönlerinin farkında olmaları.
- vi. Mesleki karar vermede kişisel değerlerin (önceliklerin) önemini kavramaları.
- vii. Mesleki kararda kişiyi sınırlayan etkenleri (ülkedeki eğitim-iş olanakları, bölgesel farklılıklar, bireysel özellikler vb.) dikkate almaları.
- viii. Üniversite sınavına hazırlanmaları.
- ix. Liseden sonra iş yaşamına atılacaklar için iş olanakları araştırma, işe girme ve yerleşmeleri.
- x. Yaptığı seçim/aldığı kararları gerçekleştirmede bireysel sorumluluklarını kabul etme ve üstlenmeleri.
- xi. Mesleki sorumlulukların getireceği stresleri, İş yaşamının güçlüklerini anlamaları.

xii. Mesleki kararların aileyi de içermesine çalışma, çıkabilecek çatışmaları önleme, uzlaşmalarına yardım.

Genellikle lise dönemi meslek seçimi açısından en önemli dönem olarak kabul edilir. Meslek seçiminin, çoğunlukla, "geri dönülmez" bir karar olduğu düşünülürse bu dönemin kritik önemi daha iyi anlaşılır. Bu dönemdeki hizmetler bu kararın isabetli oluşunu sağlamaya yöneliktir (Yeşilyaprak, 2006, s.234).

2.6. MESLEK GELİŞİMİ KURAMLARI

2.6.1. John Krumboltz’ un Meslek Seçimi Kuramı ve Sosyal Öğrenme

Meslek seçimi ve gelişimi konusunda davranışsal yaklaşımı ortaya koyan öncü John Krumboltz’ dur. Krumboltz, meslek seçimi kuramında, sosyal öğrenme kuramını ortaya koyan Albert Bandura’dan etkilenmiştir (http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html).

Krumboltzve arkadaşlarına göre meslek seçimi, bireyin sosyalleşme süreci içinde birçok etkenin karşılıklı etkileşimi ile oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu süreci etkileyen başlıca 4 grup etken vardır: (1) Genetik donanım, bireyin kalıtımla getirdiği özellikler, yetenekler, eğilimler...(2) Çevresel koşullar, olaylar, eğitim olanakları, fırsatlar, ailenin sağladığı kaynaklar vb. (3) Öğrenme yaşantıları (4) Performans becerileri (görev yaklaşımli beceriler). Bunlar çalışma alışkanlıkları, problem çözme becerileri, işe ilişkin duygusal yatkınlık, değerler gibi performansı etkileyebilecek becerilerdir (Isaacson, 1986, Aktaran; Yeşilyapak, 2006, s.206).

2.6.2. Holland’ın Kişilik Kuramı

Holland, mesleki gelişim ve meslek seçimi konularında yapmış olduğu çalışmalarla mesleki rehberlik alanında tanınmış popüler bir isimdir (Kaya, 2004, s.147). J.Holland, eğitsel, askeri ve psikiyatrik kurumlarda çalışan bir meslek danışmanıdır. Ona göre meslek seçimi; kişiliğin iş dünyasında ifade bulan yansımasıdır (Yeşilyaprak, 2006, s.200). Holland insanların, kişilik özellikleri bakımından, altı grupta toplanabileceği, yaşadıkları çevrelerinde aynı şekilde, gruplanabileceği

sonucuna varmış ve meslek danışmanlığı alanında “Tipoloji Kuramı” olarak da bilinen kişilik kuramını geliştirmiştir (Kuzgun, 2004, s.72).

Holland, bireylerin meslek seçimlerinde bulundukları çevrenin büyük bir etkisi olduğunu gözlemlemiştir. Yine kişilik özelliklerinin ve bireyin kendini görüş algısını meslek seçiminde etkili olduğu öne sürülmüştür (Kaya, 2004, s.147).

Holland’ın tanımladığı 6 kişilik tipi, özellikleri, yapmaktan hoşlandıkları etkinlikleri baskın talepleri ve uygun görülen meslekleri Çizelge 1.4. ‘te gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Holland’ın Kişilik Tipleri (Holland 1973;Gibson, Mitchel 1990’dan uyarlanmıştır.)

Kişilik Tipi	Belirgin Özellikleri	Baskın Talepler/Etkinlikler	Tipik Meslekler
GERÇEKÇİ	Sabırlı ve hoşgörülü, pratik, maddeci, erkeksi, antisosyal, uygucu, içten, doğal, sebatkar, içgörüler ve başarıma güdüler fazla gelişmemiş.	- Kas faaliyeti, motor koordinasyonu gerektiren işler - Mekanik, sistematik çalışmalar - Nesneler, eşyalar, makinalar ve hayvanlarla ilgili etkinlikler	Otomobil Tamirciliği, Her Çeşit Araç Teknisyenliği, Elektrikçi, Mühendislik, Ziraat İle İlgili Meslekler, Ormancılık, Denizciler, Beden Eğitimi Öğretmenleri
ARAŞTIRICI	Entelektüel, analitik düşünce yapısına sahip, rasyonel, eleştirel, titiz, sabırlı, yöntemci, bağımsız, çekingen, içedönük (popüler olmaktan hoşlanmayan)	- Analitik faaliyetler - Sistematik deneysel çalışmalar - Bilimsel çalışmalar - Fiziksel, biyolojik veya kültürel olguları araştırma	Biyolog, Genetikçi, Matematikçi, Kimyager, Fizikçi, Araştırma Analizcisi, Astronot, Antropolog, Tıp Teknisyeni.
SANATÇI	Heyecan ve coşkuları dengesiz, hayalci, fevri, karmaşık, sezgileri güçlü, bağımsız, duygusal, uygulayıcı olmayan (atipik), duyarlı ve etkileyici	- Estetik faaliyetler - Tutkulu, bağımsız, sistematik olmayan aktiviteler - Sanatsal etkinlik ve ürünler yaratma - Bağımsız, yaratıcı çalışmalar	Yazar, Ressam, Aktör, Tiyatro Sanatçısı/Öğretmeni, Müzisyen, Kompozitör, Dekoratör, Mimar
SOSYAL	Yardımcı, sorumluluk sahibi, sosyal, işbirliğine yatkın, empati kurabilen, arkadaş canlısı, içten, sabırlı, nazik, anlayışlı	- İnsanlarla birlikteliği sağlayan aktiviteler - Başkalarını eğiterek geliştirmek, yardım etmek vb. - Başkalarını ikna etme, yönlendirme	Sosyal Hizmetler Uzmanı, Rehabilitasyon Danışmanları, Psikolog, Psikolojik Danışman, Halkla İşk. Uzm., Üniversite Hocaları, Öğretmenler.

GİRİŞİMCİ	Dışadönük,enerjik,kendine güvenli, atılgan,fevri, ikna yeteneği yüksek, sabırsız, meraklı, maceracı, iyimser, sosyal konuşkan	- Başkalarını ikna etmeye yönelik faaliyetler - Sosyal eğlendirici etkinlikler - Organize edilmiş çalışmalar	Satıcı, Pazarlamacı, Komisyoncu, Menajer, Politikacı, Avukat.
GELENEKSEL	Dikkatli, titiz, itaatkar, tutarlı, esnek olmayan, düzenli, sebatkar, vicdanlı, özdenetimli, hayal gücünden yoksun,dengeli	- Sistemli, kurallara bağlı aktiviteler - Nesnelerle ilgili sistematik çalışmalar - Kayıt tutma, hesaplama, kontrol işlemleri,veri işleme makinaları kullanma	Banka Veznedarı, Kütüphaneci, Daktilograf, Postacı, Muhasebeci, Kitapçı, Finans Elemanı

Bireyler meslek seçimi yaparken kendi kişilik tiplerine uyan ve kendi uyum oryantayonları ile bağdaşan meslekleri seçme eğiliminde olurlar. Mesleklerin kalıplaşmış olan belli özellikleri bireyin kararlarını etkiler.

Holland, kuramını geliştirirken şu temel ilkeleri benimsemiştir.

- 1) Meslek seçimi kişiliğin ifadesidir.
- 2) İlgi envanterleri aynı zamanda kişilik envanterleridir.
- 3) Mesleki kalıplar güvenilir ve önemli psikolojik ve sosyolojik anlama sahiptir,
- 4) Bir mesleğin üyeleri benzer kişilik özelliklerine ve öz geçmişe sahiptir.
- 5) Bir meslek grubundaki insanlar birbirlerine benzedikleri için birçok uyarıcıya ve soruna benzer şekilde tepkide bulunurlar.
- 6) Mesleki doyum, meslekte karar kılma ve başarılı olma, bireyin kişiliği ile bulunduğu çevre arasındaki bağdaşıma bağlıdır (Kaya, 2004, s.148).

2.6.3. Eli Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Meslek seçiminin yalnızca belirli bir anda gerçekleşen bir olay değil, çocuktan ergenliğe, oradan da erken yetişkinliğe kadar uzanan dönemi kapsayan bir gelişim süreci olduğunu ileri süren ilk kuramcılar Eli Ginzberg, Ginzburg, Axelrad ve Herma (1951)' dır (Yeşilyaprak, 2006, s.196).

Kuramın üç temel unsuru vardır. Bunlar; meslek seçimi bir süreçtir. Bu süreç büyük ölçüde geri dönülemezdir. Seçim süreci daima bir uzlaşmayı içerir. Aşağıda bu temel unsurlara ayrı ayrı yer verilmiştir (Yeşilyaprak, 2006, s.196).

i. Süreç

Meslek seçimi bir süreçtir. Süreçlerden her biri bireyin dürtülerini ve ihtiyaçlarını bir meslek seçimine dönüştürmesi bakımından farklılaşmaktadır. Ginzberg ve arkadaşları, özellikle geçici ve gerçekçi seçim dönemine girişte 2 yıl kadar farklılık görülebileceğini, ayrıca; mesleki karar verme sürecinin 10 yılla sınırlandırılmayacağını, bunun insanların çalışma ve meslek hakkında karar vermeyi umdukları sürece yaşam boyu süren bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Gelişim aşamaları Çizelge 1.1.'de de verilmiştir.

Çizelge 2.2. Ginzberg' in Mesleki Gelişim Dönemleri (Yeşilyaprak, 2006'dan uyarlanmıştır.)

DÖNEMLER	BASAMAKLAR	YAŞLAR	ÖZELLİKLERİ
Fantezi (Hayal) Dönemi		5 – 11	Keyfi seçimlerde bulunur. Zevk ilkesi ön plandadır. Yetişkinlerle özdeşleşme kurulur
Geçici Seçimler Deneme Dönemi		11 – 17	
	İlgi	11 – 12	Hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri ayırmaya başlar. İlgileri ön plandadır.
	Kapasite Yetenek	13 – 14	Kendi yeteneklerini ve mesleğe uygunluğunu daha fazla dikkate alırlar.
	Değer	15 – 16	Kendi değerleri, yaşam değerleri ve meslekten beklentileri uyusmaya başlar.
	Geçiş	17	Seçimler geçici ve deneyseldir.
Gerçekçi Dönem		17 – 24	
	Keşfetme Araştırma	17 – 18	Meslek seçimi yapmasında yardımcı olacak bilgi ve yaşantılar edinmeye çalışır.
	Billurlaşma	19 – 21	Daha önceki yaşanan süreçlerin birikimsel toplamıdır. Çeşitli faktörlerin değerlendirmesini yapar ve bir amaca bağlanır.
	Belirleme	21 – 24	Kararın kesinleşmesi ve özel planlamayı kapsar.

ii. Geri Dönülemezlik

Meslek gelişim süreci tersine çevrilemez. Çünkü birey verdiği kararlardan geri dönmekten genellikle şu nedenlerden dolayı kaçınır.

- Eğitim için gerekli aile desteği
- Evlenme
- Hata yaptığını kabul etmekten kaçınma
- Zaman

Fakat Ginzberg 1972 yılında yazdığı makalesinde, meslek seçiminin bazen geri dönülebilir bir süreç olduğunu kabul etmiştir.

iii. Uzlaşma

Seçim süreci daima bir uzlaşmayı içerir. Kuramın ilk formülasyonunda, meslek seçiminin billurlaşmasında uzlaşmanın kaçınılmaz olduğu ileri sürülmüştür. Birey, geçici dönemde ilgileri, kapasitesi ve değerleri arasında bir uzlaşma sağlamak için çaba harcar. Ginzberg 1972 yılındaki çalışmasında, durağan uzlaşma terimi yerine dinamik bir terim olan “ en azı kullanarak en üst düzeyde yarar sağlama” terimini tercih etmiştir. Ginzberg kuramını, “meslek seçimi, bireyin meslek hazırlığı ve amaçları ve çalışma dünyasının gerçekleri arasında en üst düzeyde uyumu bulmak için yaşam boyu süren bir karar verme sürecidir.” şeklinde yeniden düzenlemiştir.

2.6.4. Goodstein’in Mesleki Seçim Kuramı

Goodstein, mesleki problemlerde davranışsal yaklaşımların uygulanmasında kaygı konusunu ileri sürer. Kaygı, gerçekte nötr bir uyarıcıya karşı öğrenilmiş veya kazanılmış bir duygusal tepki olarak tanımlanmaktadır. Goodstein, hatalı meslek seçimi davranışında, temeli kaygı olan iki genel neden olduğunu gözlemiştir.

- i.** Danışanların meslek planlarını formüle etme ve bunu gerçekleştirme konusunda gerekli olan bilgiyi edinmek için yeterli fırsat bulamamaları,
- ii.** Kaygının engelliği etkileri nedeniyle fırsatları kullanamama veya gerekli bilgileri toplayamama.

Ergenler ve gençler, meslekler konusunda karar verebilmeleri için güçlü toplumsal baskılar bulunması nedeniyle kaygıyı kontrol altına alarak, güç bir karar olan meslek kararını vermekten kaçınırlar.

Davranışçı bir danışman, her bir durumda meslek hakkında yeterli bilgi elde edememek nedeniyle yaşanan mesleki kararsızlık sonucu ortaya çıkan kaygının derecesini ve karar vermek için uygun becerileri kazanmaktan veya kullanmaktan danışanı alıkoyan engelliyici kaygının derecesinin ne olduğunu belirlemelidir (http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html).

2.6.5. Donald E.Super’ın Mesleki Gelişim ve Benlik Kavramı Kuramı

Bireyin davranışları, kendisini ve çevresini yorumlayışına göre biçimlenmektedir. Meslek seçimi kararı da, bir davranış olarak bireyin öz kavramından etkilenmektedir. Super’ e göre meslek seçimi kişinin özüne ilişkin tasarımlarının mesleki terimler halinde ifade edilmesidir (http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html).

Öz insanın doğuştan getirdiği, yaşamını sürdürebilmesi için gerekli davranışları kazanabilme gizil gücünü ifade eder. Öz kavramı ise, kişinin özü ile ilgili algılarının bütünleştirilmesi, sistemlendirilmesi ve adlandırılmasıdır. Öz kavramını mesleki ifadelerle dönüştürülmesi işlemi, iki alana ait, ayrı iki dilin anlaşılması ile incelenebilir.

2.6.5.1. Super’ın Mesleki Gelişim Basamakları

Super’e göre meslek seçimi, belli bir gelişim sürecinde birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik tasarımının bir mesleğe yansması ve ifadesidir. Benlik kavramlarının mesleki terimlere dönüştürülmesi, beğenilen bir mesleki role sahip yetişkinle özdeşleşme, üstlendiği rollerde yaşantılar geçirme ve kendisinin belirli bir mesleğe yönelik yetenek ve kapasiteye sahip olduğunu fark etmesi süreciyle oluşur (Yeşilyaprak, 2006, s.198).

Super’e göre bir mesleğin seçilmesi, bireyin yaşamında, onun benlik kavramını oldukça kesin bir biçimde belirttiği bir noktadır. Birey meslek tercihinin ifade ederken “ben şu ya da bu biçimde bir insanım” demektir. Super, benlik kavramının

oluşması ve bir meslek tercihinin dönüşmesinin, gelişim süreci boyunca gerçekleştiğini belirtmekte ve mesleki gelişim sürecini 5 evreye ayırmaktadır (Yeşilyaprak, 2006, s.199).

Çizelge 2.3. Donald E. Super’ in Mesleki Gelişim Aşamaları (Yeşilyaprak, 2006’ dan 4yarlanmıştır).

EVRE	BASAMAK	YAŞLAR	ÖZELLİKLER
Büyüme Dönemi		14 yaşa kadar	Bu dönem fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim dönemidir. Çocuk doğumdan itibaren çevre ile etkileşimde bulundukça kendi hakkında da kavramlar geliştirir. Öz kavramı ile meslek kavramları arasında ilişki kurmaya başlar.
	Fantezi Hayal	4 – 10	Çocuğun davranışlarında heves, arzu ve anlık ihtiyaçların etkisi yoğundur. Hayal kurma ve rol denemeleri egemendir.
	İlgi	11–12	Hoşlanma ve beğenmenin, etkinliklerin ve meslek emellerinin belirlenmesinde en önemli rolü olduğu basamaktır.
	Kapasite	13–14	İşin gerektirdiği nitelikler daha yoğun biçimde dikkate alınır.
Araştırma Keşfetme Dönemi	Deneme	14-17	Gelişimin ergenlik dönemine rastlar. Bu dönemde ergen kendisi hakkında daha da bilinçlenir. Kendisini yetişkin rollerinde bilinçli olarak dener.
	Geçiş	18-21	İlgi, gereksinim, yetenek, değer ve fırsatların dikkate alındığı, fantezi, tartışma ve yarım zamanlı iş yaşantılarında bu seçimlerin geçerliliğinin denendiği dönemdir.
	Sınama İzleme	22-24	Gencin, iş ve çalışma dünyasına girdiği ve gerçeği daha çok göz önüne aldığı dönemdir.
Yerleşme Evresi		25–44	Uygun bir alanın ve o alanda kararlı bir işin bulunması ile karakterize edilir. Dönemin başında sınama ve belki iş değiştirme görülebilir, fakat sınama – yanılma olmadan da yerleşme gerçekleşebilir.
	Deneme	25–30	Başlangıçta uygun görülen bir çalışma alanı bireye doyum sağlamayabilir ve gerçek meslek hayatı başlamadan birkaç iş değiştirme görülebilir.
	Sağlamlaştırma	31–44	Meslek örüntüsü berraklaştıkça çabalar onu sağlamlaştırmaya, çalışma dünyasında güvenli bir yer yapmaya yönelir.
Koruma Evresi		45–64	İş dünyasında bir yer edindikten sonra kişi bütün çabalarını, onu elde tutmaya ve geliştirmeye yönelir. Bu aşamada genel olarak bireyin umutlarını gerçekleştirme ve doyuma ulaşması mümkündür.
Çöküş Evresi		65 ve sonrası	Fiziksel ve zihinsel kapasitenin çöküşü demek olan yaşlılık yıllarına rastlar.
	Yavaşlama	65–70	Kişi iş temposunu yavaşlatır. Görevlerini daha az güç isteyen başka alanlara kaydırır.

	Tam emeklilik	71 ve sonrası	Bu aşamada meslekten ayrılma, işi tümüyle bırakma gereği hissedilir.
--	---------------	---------------	--

Mesleki Gelişim Görevlerine İlişkin Tutum ve Davranışları aşağıdaki şekilde tanımlamışlardır.

- i. Billurlaşma gereğinin bilincinde olma
- ii. Kaynakların kullanılışı
- iii. Göz önüne alınacak faktörlerin bilincinde olma
- iv. Hedefleri etkileyebilecek faktörlerin bilincinde olma
- v. İlgi ve değerlerin ayrışması
- vi. Şimdiki zamanla gelecek ilişkisinden haberdar olma
- vii. Genel bir tercihin belirlenmesi
- viii. Tercihin kararlılığı
- ix. Tercih edilen meslek ile ilgili bilgi edinme
- x. Tercih edilen meslek için hazırlık planı yapma
- xi. Meslek tercihlerinin akılcılığı

(http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html).

2.6.5.2. Mesleki Benlik Kavramı Gelişiminin Belirleyicileri

- i. Ekonomik Belirleyiciler: İş döngüsü, Teknolojik değişme, Savaş.
- ii. Sosyal Belirleyiciler: Sosyo - ekonomik statü, eğitim, vatandaşlık, ırk, inanç, cinsiyet.
- iii. Psikolojik ve Kişisel Belirleyiciler: Biyolojik miras, zekâ, özel yetenekler, ilgiler, ihtiyaçlar (http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html).

2.6.6. Roe'nun İhtiyaç Kuramı

Gerek Holland'ın, gerekse Roe'nun kuramı kişilik temelli yaklaşımlar katagorisinde yer almaktadır. Her ikisi de meslek seçiminin kişiliğin bir ifadesi olduğunu kabul eder. Roe (1986)'ya göre; meslekler, psikolojik ihtiyaçları karşılamak üzere seçilirler. Bireyin çocukluk döneminde, evde ihtiyaçlarını karşılama derecesi ve yöntemleri onun ileride meslek seçiminde belirleyici rol oynayan iç uyarıcıları

oluşturur. Roe kuramını, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine dayandırmıştır (Yeşilyaprak, 2006, s.203).

Maslow, bireyin temel ihtiyaçlarının güçlü olandan başlamak üzere, “var olma”, “güvenlik”, “ait olma”, “öz saygı”, “kendini gerçekleştirme”, “öğrenme”, “anlam” ve “estetik” ihtiyaçlar olarak sıralamıştır. Maslow’a göre bir gereksinimin gelişim ve doyuma ulaşması, bu gereksinimden önceki ihtiyaçların doyurulmasına bağlıdır. Roe ihtiyaçların karşılanıp karşılanmaması ile ortaya çıkan davranışlara yönelik bazı hipotezler geliştirmiştir (Özgüven, 2000, s.154).

Roe’ya göre doyurulan ihtiyaçlar davranışın bilinçdışı güdüleyicileri olmazlar. Doyurulmamış temel ihtiyaçlar ise üst düzeydeki ihtiyaçların ortaya çıkmasını önler ve kısıtlayıcı türde egemen güdüler olmaya başlar. Eğer bir ihtiyacın doyumu çok şiddetle engellenmez ama geciktirilirse, hissedilen doyumsuzluğun derecesine bağlı olarak bu ihtiyaçlar bilinç dışı güdüleyiciler haline gelir. Böylece, daha çok hayatın ilk yıllarında yaşanan doyum veya hayal kırıklıkları şu ya da bu meslek/iş alanına yönelişi belirlemektedir (Yeşilyaprak, 2006, s.203).

2.6.7. Diğer Kuramlar

Yukarıda ele alınan kuramlar dışında Mesleki Gelişim Kuramları içinde önemli başka kuramlarda vardır.

Mesleki rehberlik alanında en eski görüş olan “Özellik-Faktör Kuramı”na göre, her birey kendine has özellikler örüntüsüne sahiptir. Diğer yandan meslekler de kapsamındaki iş etkinliklerine bağlı nitelikleri gerektirir. Buna göre uygun meslek seçimi, bu iki grubun en iyi şekilde eşleştirilmesine bağlıdır. Parsons (1909)’la başlayan bu görüş, daha sonra Williamson’la sürmüştür ve pek çok kuramında çıkış noktasını oluşturmuştur (Isaacson 1986, Aktaran: Yeşilyaprak, 2006).

Psikoanalitik kuramlar, bireyin diğer birçok davranışı gibi meslek seçiminin de, bilinçdışı gereksinimleri doyurma yolunda “yüceltilmiş” davranışlar olduğu görüşünden hareket eder. Diğer bir deyişle bireydeki psiko-fizik enerji, toplumca kabul edilebilecek şekilde, iş/meslek yoluyla doyuma ulaştırılır. İş doyumu da, seksüel zevkin yüceltilmesi ile sağlanır. Brill’e göre iş/meslek seçimi tesadüfî bir

eylem değil; bilinçdışı dürtülerin bir yönlendirmesidir (Kuzgun, 2000, Aktaran: Özkaya, 2006, s.35).

Bütün bunların yanı sıra meslek seçiminin bir “şans” işi olduğuna inanan, isabetli bir seçim için “doğru zamanda doğru yerde olmak” gerektiğini savunan Şans Kuramcıları; meslek seçiminin toplumun sosyo-ekonomik koşullarına göre belirlendiğini söyleyen “durumsal kuramlar” gibi değişik görüşler bulunmaktadır (Isaacson, 1985, Aktaran: Yeşilyaprak, 2006).

2.7 MESLEKİ OLGUNLUK

Mesleki gelişim görevlerini yerine getirme mesleki olgunluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Mesleki olgunluk araştırma döneminden çöküş dönemine kadar uzanan mesleki gelişim doğrusu üzerinde yer alır. Aynı zamanda gelişimin derecesini belirlemede kullanılır. Mesleki gelişim doğrusu üzerinde yer alan mesleki olgunluk sadece gelişim dönemlerinde oluşan davranışların tüm birimleriyle değil, ama belli bir yaşam döneminin gelişimsel görevleriyle başa çıkmada ortaya konan davranışların daha arıtılmış ve daha küçük birimleri ile tanımlanabilir (Kaya, 2004, s.146).

Bireyin kendisini tanıması, gizli güçlerinin farkında olması bir mesleği tercih edebilmek için yeterli değildir. Bireyin mesleki olgunluk düzeyinin de yüksek olması gerekmektedir. Okul rehberlik servisleri öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini yükseltmek için bir dizi çalışma yaparlar. Belli bir olgunluk düzeyine ulaşmayan bireyin meslek tercihi yapması pek de sağlıklı sonuçlar doğurmayacaktır.

Mesleki olgunluğun düşük olması bireyin uygun bir mesleki karar verebilmesi için gerekli olan davranışları henüz kazanamadığını göstermektedir (Kaya, 2004, s.146).

Mesleki olgunluğun yeteneklerle; ilgilerini geliştirme ve ilgileriyle yeteneklerini ortaya koyma olanaklarıyla; ayrıca bu olanaklardan yararlanmayla ilişkili olduğu Super ve Bohn (1973) tarafından belirtilmiştir.

Super ve Bohn, meslek gelişimi kuramında meslek olgunluğunu sınamak için, aşağıdaki meslek olgunluğu boyutlarını geliştirmişlerdir.

- i. Boyut- Meslek seçimine yönelik
 - i-1. Seçme konusuyla ilgilenme
 - i-2. Meslek seçimine yönelişte kaynakları kullanma
- ii. Boyut- Meslek hakkında bilgi toplama , planlar yapma
 - ii-1. Tercih edilen meslek hakkında özgül bilgileri saptama
 - ii-2. Tercih edilen mesleği daha özgül olarak planlama
 - ii-3. Planlama faaliyetlerini genişletme
- iii. Boyut – Meslek tercihlerinin tutarlılığı
 - iii-1. Alanlar içinde meslek tercihlerinin tutarlılığı
 - iii-2. Düzeyler içinde meslek tercihlerinin tutarlılığı
 - iii-3. Alan düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı
- iv. Boyut- Özelliklerin billurlaşması
 - iv-1. Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi
 - iv-2. İlgi olgunluğu
 - iv-3. Çalışma sevgisi
 - iv-4. İş değerlerinin örüntülenme derecesi
 - iv-5. İş ödülllerinin etraflıca tartışılması
 - iv-6. Seçme ve planlama sorumluluğunun kabullenilmesi
 - iv-7. Meslek seçiminde bağımsızlık
- v. Boyut- Meslek tercihlerinde akılcılık
 - v-1. Yetenek ve tercih arasında uygunluk
 - v-2. Ölçülen ilgilerle tercihler arasında uygunluk
 - v-3. Tercih düzeyi, ölçülen ilgiler ve meslek düzeyi arasındaki uygunluk

2.7.1. Mesleki Olgunluğu Etkileyen Faktörler

Mesleki olgunluğu etkileyen temel 5 faktör vardır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

- i) Zekâ
- ii) Bilişsel karmaşıklık
- iii) Cinsiyet
- iv) Sosyo - Ekonomik düzey
- v) Zaman perspektifi

2.8. Mesleki Gelişim Süreci

Bir meslek sahibi oluncaya kadar insanlar çeşitli aşamalardan geçerler. Bütün etkenlerin birbirini ve bireyi etkilemesiyle oluşan mesleki gelişim aşamaları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

i.Uyanış ve Farkında Olma (Awareness)

Bu dönem çocukta meslek bilincinin oluşmaya başladığı dönemdir. Okul öncesi dönemden başlayarak ilkokul dönemini kapsar (5-12 yaş arası). Çocuk bu dönemde, çevresindeki insanların farklı uğraşları olduğunu, çeşitli mesleklerin varlığını görmeye ve anlamaya başlar. İlkokulun son yıllarında ise çocuk, kendisi ve diğer insanlar arasında ilgiler, yetenekler, amaçlar ve motivasyon yönünden farklılıkların ve benzerliklerin farkına varmaya başlar. (Yeşilyaprak, 2006, s.194).

ii. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma (Exploration)

Bu dönem ortaokul yılları olan 12-15 yaşlarını kapsar. Çocuk bu dönemde kişilerin ve mesleklerin ortak olan yönlerini ve farklı nitelikleri üzerinde daha çok bilgi sahibi olmaya, yeni yönleri keşfetmeye ve anlamaya başlar. Meslekleri keşfetme, inceleme ve araştırma dönemi bir bakıma çoğumuz için ömür boyu sürer (Yeşilyaprak, 2006, s.194).

iii. Karar Verme (Decision Making)

Gencin lise yıllarını, 15-18 yaşlarını kapsayan bu dönemde birey artık kendisi ve meslekler hakkında oluşturduğu algılara dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye, birbirine uydurmaya ve geleceğine ilişkin idealler oluşturmaya başlar. Bu ideal ve düşünceler başlangıçta geçici olabilir ancak giderek daha açık ve temel bir plan yapmaya başlar ve genç mesleki kararını oluşturur (Yeşilyaprak, 2006, s.194).

iv. Hazırlık (Pereparation)

18- 23 yaşları arasını kapsayan bu dönem de birey, seçtiği alan, okul veya yaptığı etkinliklerle mesleğe hazırlanmaya başlar. Meslekle ilgili beceriler geliştirmeye, bilgi birikimi oluşturmaya ve o alanda mesleki tutumlar geliştirerek mesleği icra etmeye hazır duruma gelir. Aynı zamanda o meslek alanında iş araştırmaya başlar ve hazırlık dönemini uzatarak sürdürebilir (Yeşilyaprak, 2006, s.195).

v. İşe Yerleştirme (Employment)

Bireyin iş dünyasında yerini alarak çalışmaya başladığı dönemdir. Bu dönem de birey kazandığı bilgi ve becerileri uygulama alanına koyar. Mesleği icra ederken bir yandan da mesleki gelişimi sürdürür.

Mesleki gelişim sürecini oluşturan bu beş basamak eğitim sistemi içinde okulöncesi dönemden başlayarak, üniversite eğitiminin sonrasına dek uzanır (Yeşilyaprak, 2006, s.195).

Kişi artık mesleğine ilişkin yeterli bilgi ve beceri birikimine sahip durumdadır. Bu bilgi ve beceri birikimini kullanabileceği iş ortamlarında çalışmaya başlamıştır. Böylece mesleğini icra etmeye başlar. Ancak dünya sürekli bir gelişim içerisinde. Değişime ayak uydurma, kişilerin kendilerini bulundukları alanda yetiştirmesi ile mümkündür. Bu nedenle mesleğini icra ettiği ortamda da kişiler meslekteki gelişmeleri ve değişimleri takip etmek zorundadır. Kişinin mesleksenel gelişimi, meslekten ayrılıncaya kadar sürmektedir.

Super'a göre, birey belli bir gelişimsel evrede, o evreye ilişkin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkabildiği ölçüde mesleksenel olgunluk kazanır. Bireyin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkma derecesi, meslek olgunluğunun göstergesidir (Ültanır, 2003, s.25).

Mesleksenel gelişimin sürdürülmesinde bireylere yardımcı olan en önemli unsur kamu ve özel kesimde çeşitli amaçlarla düzenlenebilen hizmet içi eğitimlerdir. Bireyler bulundukları çalışma ortamında veya bu çalışma ortamının dışında çağın, mesleği ile ilişkili olarak getirdiği gelişmeleri ve yenilikleri takip eder. Bu bireyin aynı zamanda

kendisine olduğu kadar, içinde bulunduğu toplumun ve ülkesinin geleceğine yönelik olarak yaptığı bir yatırımdır (Güler, 2005, s.91).

Meslek edinme süreci okul öncesi dönemde başlıyor. Hatta bazı kuramcılarca bu süreç doğumla başlar. Neden? Çünkü doğum sonrası gelişim içinde çocuğun kendini algılaması ve tanıma ya başlaması, çevresindeki kişilerle etkileşimi zamanla onun kendisi ve meslekler hakkında bir algısal çerçeve oluşturmalarını sağlayacaktır (Yeşilyaprak, 2006, s.196).

Mesleki gelişim süreci içinde, yetkinlik kavramının ele alındığı diğer bir konu da mesleki karar verme sürecidir. Taylor ve Betz (1983), mesleki karar verme davranışında, bireyin karar becerilerindeki güven eksikliğinin ve meslek seçiminde karşılaşılan dışsal engeller gibi geçmiş olayların etkili olduğundan, bunların, kendini yetkin görme kuramıyla ilişkili olabileceğinden bahsetmektedirler (Bozgeyikli, 2004, s.223).

2.9. MESLEĞE YÖNLENDİRME

Bir işletmenin etkinliğini sağlayan şey sadece teknolojik gelişim ve donanım değildir. Teknik yapıyla insan faktörünün uyumlu biçimde birleşmesi gerekmektedir. Çağımızda sadece üstün teknolojiye sahip olmak yetmemektedir. Bu iki unsurun iyi bağdaştırılması ön planda ele alınmalıdır; insanı tanımak, ona değer vermek önemlidir. iş kazalarının asgariye indirilmesi, iş emniyetinin sağlanması, fire ve ıskartanın azaltılması, üretimin arttırılması, kalitenin yükseltilmesi, başarı ve bunun sonucu olarak iş tatmininin sağlanması konularına hizmet vermesi nedeniyle mesleğe yöneltme üzerinde önemle durulması gereken bir konudur (Telman, 2000, s.41).

İlk çağlardan, 19. Yüzyılın başlarına kadar, birçok düşünür ve ilim adamı, meslekle onu icra edecek kişi arasında bir ilginin var olduğunu sezmişler ve bu ilişkiyi ortaya koymak istemişlerdir. Platon ve Montaigne, bireyin tanınmasındaki güçlüklerden bahsederken, Pascal, meslek seçiminde karşılaşılan güçlüklerle değinmiştir (Ceboğlu,1975, Aktaran: Ünal, 1988, s. 36).

Yönlendirme; bireye seçeneklerini tanıtmak, yol gösterme ve yardımcı olmak anlamına gelmektedir. Ancak yönlendirmede bireye sadece sunum vardır. Ondan, zorunlu sayılabilecek bir arz olmamaktadır. Birçok kitapta yönlendirme yerine yöneltme de kullanılmaktadır. Ancak yöneltme daha çok bireyin bir seçime zorlanması, otoriteyi kabul etmesi anlamını taşır. Yani bireyin yerine karar verme anlamına gelmektedir. Bu durum devletin resmi rapor, yasa ve yönetmeliklerinde de böyle yer almaktadır. Bu temel ayırımı alan uzmanları tarafından dikkat çekilmektedir (Bilge, 2005, s.6).

Genellikle devletin rapor, yasa ve yönetmeliklerin de "Yöneltme" olarak nitelenen bu kavramı, alan uzmanları "Yönlendirme" olarak kullanmayı tercih etmektedirler. Çünkü "yöneltme" de sanki bir zorunluluk, otoriter bir durum ve birey yerine karar verme gibi rehberliğin felsefesine uymayan bir ifade biçimi söz konusudur. Oysa "yönlendirme" daha çok bireye seçenekleri tanıtmak, göstermek, bu konuda yardımcı olma gibi bir anlam ifade etmektedir (Yeşilyaprak, 2006, s. 227).

Mesleğe yöneltme, gençlere çeşitli meslekler hakkında bilgi vermek, mesleklerin geçmişteki ve gelecekteki durumlarını açıklamak, meslekte yükselme olanaklarını göstermek, o meslek dalının risklerini belirlemek ve böylece kişileri ilgi ve yeteneklerinin uygun olduğu mesleklere yönlendirmek için yapılan planlı ve programlı çalışmalarının tümüdür (Telman, 2000, s. 42).

Öğrencilerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir işe, mesleğe ve okul-içi çeşitli programlara yönlendirilmesi ve yerleştirilmesiyle bu hizmet için gerekli olan bilgilerin toplanması, rehberliğin çok önemli bir hizmet alanıdır. Okulun özelliğine göre, okuldaki çeşitli programlar, eğitici çalışmalar, kurslar, zorunlu ve seçmeli derslerle iş ve meslekler hakkında toplanan bilgileri sürekli olarak öğrencilere vermek gerekir. Bu amaçla, okul içinde yürütülen çeşitli programlar hakkındaki bilgilerle çeşitli kaynaklardan sağlanan bilgilerin, örneğin resmi ve özel kuruluşlardan gelen tanıtıcı yazı, genelge, broşür gibi çeşitli yayınların belirli bir yerde toplanması ve öğrencilere duyurulması sağlanmalıdır (Aydın, 1997, s. 5).

Günümüzde mesleğe yöneltmenin amacı yalnızca öğrencileri yeteneklerine ve kişilik gelişmelerine uygun mesleklere yönleltmek değildir. Mesleğe yöneltme onlara

ülkenin ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek istihdam alanlarını seçmeleri doğrultusunda yol göstermeyi de amaçlar (Telman, 2000, s.42).

Meslek, insan hayatının bütününe etkiler. Bu nedenle toplumun sosyo ekonomik yapısı üzerindeki etkin rolü dikkate alınırsa, meslek seçme durumunda olan gençlere daha doğru karar vermelerini mümkün kılacak meslek seçme yöntemleri geliştirmenin ne kadar büyük bir önem taşıdığı açıkça görülür. Mesleğe yöneltmenin gereklilik nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

- i- Sanayileşmenin getirdiği ihtisaslaşmanın ortaya çıkardığı yeni mesleklerin tanınma imkanının sağlanması.
- ii- Ülke gelişmesinde gereklilik planına göre, önemli olmayan mesleklere yönelimi azaltmak, yani daha gerekli mesleklere yönelmeyi sağlamak. Böylece eğitim ve öğretim için harcanan finansman ve zamanın gereken yere harcanmasını sağlamak.
- iii- Ekonomide gerekli meslekleri tespit etmek ve bunlara her bakımdan uygun nitelikli elemanları bu mesleklere yönleltmek. Onların yaratıcılıklarının katkısını sağlamak, böylece sanayide verimi arttırmak.
- iv- Meslekler için verilecek eğitimin yetenekli kişilere verilmesini sağlayarak eğitim masraflarını en alt düzeyde tutmak.
- v- Mesleki eğitimde yetenekli olanları ilgili meslek eğitimine yönlendirmek, böylece eğitimde fırsat eşitliği sağlamak (Telman, 2000, s.42).

2.9.1 Mesleğe Yönlendirmenin Tarihçesi

İlk mesleğe yöneltme bürosu ABD'de Frank Parsons tarafından 1908 yılında kurulmuştur. Frank Parsons's mesleği olmayan kişilere meslek edindirmek, mesleğini yeterince tanımadan seçen ve bundan memnun olmayan kişilere danışmanlık yapmak amacıyla bu büroyu kurmuştur. Parsons, meslek seçimini ve mesleğe yöneltmenin objektif yöntemlerle yapılması gerektiğini savunmuştur. İş aramak amacıyla gelen gençleri, şekilleri algılama, hızlı yazma ve okuma gibi çeşitli nitelikleri ölçen testler uygulayarak, bir değerlendirmeden geçirmiştir. Bu nedenle Parsons, mesleklerin istediği nitelikteki gençleri uygun mesleklere yerleştirme hareketinin öncülerinden sayılır (Telman, 2000, s.43).

İngiltere; İkinci Dünya Savaşı sırasında gelişme kaydedilmiş ve 1945 yılından sonar gençlere meslek seçimlerinde yol gösterici çalışmalar başlatılmıştır. “İş Bulma Hizmetleri” adı altında kurulan kurum, eğitim bakanlığı ile de iş birliği halinde çalışmıştır. İngiltere’de bugüne kadar devam eden iş bulma ve mesleğe yöneltme çalışmaları bu kurum tarafından yürütülmüştür (Telman, 2000, s.44).

İsveç; 1934'te yürürlüğe giren iş kanunlarından önce mesleğe yöneltme alanında önemli bir gelişme görülmemiştir. Ancak iş kanunlarının yürürlüğe girmesinden sonra açılan psiko-teknik araştırma enstitüsü, 1947 yılında Göteborg'da mesleğe yööneltme hizmetleri olarak çalışmaya başlamıştır. 1947'den sonra bu hizmetler ülke çapında teşkilatlandırılmıştır (Telman, 2000, s.44).

Fransa; mesleğe yöneltme çalışmaları Fransa'da 1930'larda başlamıştır. Tanınmış pedagog Alfred Binet ile Dr. Simon okullarındaki geri zekalı çocukların normal zekalı çocuklardan aynı öğretim ve eğitim görmeleri yönünde çeşitli çalışmalar başlatmışlardır. 1945 yılından sonra mesleğe yöneltme bürosu olarak resmen faaliyete geçilmiş, meslek hayatına geçmek isteyen her çocuğa zeka ve yetenek testleri uygulanarak bu bürolardan sertifika almaları sağlanmıştır. Fransa'daki yasalara göre her okulda bir psikolog bulunmaktadır ve her temel eğitim mezunu gencin mesleğe yöneltme bürosuna başvurması zorunlu hale getirilmiştir. Daha sonradan bu bürolar "Institut National des Etudes du Travail" adı altında mesleğe yöneltme görevini yürütmeye başlamışlardır. Aynı şekilde diğer İskandinav ülkelerinde ve Belçika'da da bu tür mesleğe yöneltme enstitüleri açılmıştır. (Telman, 2000, s.44).

2.9.2 Türkiye’de Mesleğe Yönlendirme Çalışmaları

1946 yılında Ankara'da Teknik Öğretmen Okulu'nda bir psikoteknik laboratuvarı kurularak, ilk mesleğe yoneltme çalışmalarınaa burada başlanmıştır. Daha sonra 1951 yılında Çalışma Bakanlığı bünyesinde Ankara'da "Mesleğe Yöneltilme Servisi" kurulmuştur. Sonradan bu servis İş ve İşçi Bulma Kurumu bünyesinde bir mesleğe yöneltme müdürlüğü olarak çalışmalarına devam etmiştir. Daha sonraları İstanbul İETT'de İstanbul Belediyesi tarafından bir psikoteknik laboratuvarı oluşturulmuştur. Bu laboratuvarın amacı, belediye otobüslerinde çalışacak şoförlerin mesleki yeteneklerini tespit etmek, şoför olarak başvuranlar arasında seçim yapmaktır. Ayrıca orduda,

askerleri sınıflara ayırmak amacıyla, bir mesleğe yöneltme çalışması Özelliği taşıyan çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanıldığını görüyoruz (Telman, 2000, s.44).

TCDD bünyesinde, işletmenin atölyelerine alınan çırakları bu işkoluna yöneltme çalışmalarını yürütmek amacıyla uygulamalı psikoteknik laboratuvarı kurulmuştur. Halen bu laboratuvar TCDD'ye alınacak elemanların yeteneklerini tespit etmek üzere hizmet vermeye devam etmektedir. 1973 yılında da İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde bir psikoteknik laboratuvarı kurulmuştur. Burada halen eğitim araştırmalarının yanı sıra özel şirketlere ve kamu kurumlarına personel seçme, yerleştirme çalışmaları yapılmaktadır (Telman, 2000, s.45).

2.9.3 Mesleğe Yönlendirmede İzlenecek Yol

Mesleğe yöneltme, hem toplu hem de bireysel çalışmaları içerir. Bu çalışmalar, ülkenin ekonomik yapısı içinde gerekli ve geçerli olan meslekler, öğrencinin okulda aldığı sonuçlar, yaşı, ailesinin durumu, kişiliği ve ilgi duyduğu alanlar göz önünde tutularak yapılır.

Meslek seçimi kararı aşamasındaki gencin kendi yeteneklerinin ve ilgi alanlarının gözlenmesi, bu kişinin bilgilendirilmesi gerekir. Gözlemek, kişiyi daha iyi anlamaya, tanımaya çalışmaktır. Bilgilendirmek ise, çeşitli öğrenim tiplerinin ayırt edilmesi, mesleklerin özelliklerinin tanıtılması şeklinde tanımlanır. (Telman, 2000, s.45).

Yöneltme işlemi, bireysel olarak veya gruplar şeklinde yapılır. Bu çalışmalar esnasında meslekleri tanıtmak amacıyla ziyaretler düzenlenir. Meslekleri tanıtmak üzere konuşmacılar davet edilir ve onlardan meslekleri hakkında bilgiler alınır. Daha sonra, çeşitli meslekleri daha iyi tanıyabilmek için mesleklerin genel bir tanıtım profili hazırlanır. Yöneltme çalışması içinde, bireysel ve grupça uygulanan çeşitli testlere de yer verilir. Bu testlerin sonucunda katılımcıların çeşitli yeteneklerinin ve ilgi alanlarının değerlendirmesi yapılır. Yönlendirmede göz önünde tutulması gereken bir nokta da, ülkenin sahip olduğu iş ve çalışma olanaklarıdır. Kişilerin öğrenim gördükleri alanda iş bulabilmeleri ve başarıya ulaşmaları da ancak bu olanaklar sayesinde mümkündür (Telman, 2000, s.45).

Mesleğe yönelme çalışması, yeteneklerin ilgi ve beceri düzeyini belirleme, potansiyel yeteneklerin hangi yönde geliştiğini işaret etme, mesleki ilgiyi geliştirme, sonuçta en uygun meslek dalını seçme konusunda bireye yardımcı olacak çalışmaların bütününi teşkil eder (Telman, 2000, s.45).

2.10. MESLEK SEÇİMİNDE GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULAN KRİTERLER

Meslek seçimi; bireyin kendisine uygun olan meslekleri inceleyerek bu meslekler arasından girme olasılığı en yüksek olana yönelmesidir. Bireylerin meslek seçiminde rol oynayan faktörler, iki genel grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi topluma ait faktörlerdir. Toplumun mesleklere bağladığı değer yargıları, sosyoekonomik statü, aile ve aile içinde ferdin yeri gibi alt faktörleri kapsamaktadır. Diğer faktörler ise, kişinin kendisiyle ilgilidir. Bunun içinde zekâ, özel yetenekler, ilgiler ve kişilik gibi alt faktörleri düşünmek gerekir. Kişisel veya topluma ait faktörlerin etkisinden ortaya çıkan yeni durumlar, meslek seçimini etkilemektedir (Uysal, 1970, s.4).

Meslek seçimi karmaşık bir davranıştır. Bu davranışın oluşup gelişmesinde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo ekonomik düzey ve cinsel rol algısı gibi sosyal faktörler etkili olmaktadır (Kuzgun, 2004, s.23)

Birey, meslek seçimi yaparken; fiziksel özelliklerini, ilgilerini, yeteneklerini ve ekonomik imkânlarını dikkate almak durumundadır. İnsanların Meslek seçimini etkileyen faktörler en genel anlamıyla aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Cinsiyet
- Yetenek,
- İlgi
- Kişilik özellikleri(kendini tanıma),
- Ailenin istekleri,
- Değerler,
- Meslekte iş bulma imkânı,
- Mesleğin getirdiği ödüller (para, saygınlık, şöhret gibi),

Bu faktörler aşağıda maddeler halinde ve detaylı olarak açıklanmıştır:

2.10.1.Cinsiyet

Bir ülkenin gelişmesi kadın nüfusunun eğitilmiş olması ölçüsünde gerçekleşebilmektedir. Kadınların hangi alanlarda ne ölçüde eğitim görmesi ve hangi işlerde çalışmasının uygun olacağı yolunda toplumla çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

Ergenlik döneminde kız ve erkek çocukların ilgi alanlarının ayrıştığı ve meslek tercihleri halinde ifade edildiği gözlenmektedir. Erkekler matematik, teknik, yönetim ve ticaret alanlarına kızlardan, kızlar ise dil-edebiyat, sosyal hizmet ve büro işlerine erkeklerden daha fazla ilgi duymaktadırlar (Super ve Crites, 1962). Holland (1985) erkeklerin girişimci, araştırmacı ve gerçekçi tip ölçeklerinde kadınlardan, kadınların ise sosyal, sanatçı ve gelenekçi tip ölçeklerinde erkeklerden daha yüksek puan aldıklarını saptamıştır (Kuzgun, 2004, s.65).

Kızlar genellikle oturarak yapılan, değişik insanlar tanımaya olanak veren, sorumluluğu az olan ve yarışma gerektirmeyen, iş güvencesi olan meslekleri tercih etmekte ve ailenin geçiminden sorumlu olmayacakları için, kazanca pek önem vermemektedirler (Thompson, 1966). Buna karşılık erkek çocuklar iyi kazanç getiren, riski olan ve ilerlemeye olanak veren mesleklere yönelmektedirler. Başkalarını yönetme, yetki ve sorumluluk sahibi olma ve başkaları ile yarışma, erkek çocuklarda gözlenen başlıca meslek değerleridir (Kuzgun, 2004, s.65).

Basow ve Howe (1979) ana babanın çocukları için en etkili modeller olduklarını, özellikle kızların annelerinden çok daha etkilendikleri görüşündedirler (Kuzgun, 2004, s.66).

2.10.2. Yetenek

Yetenek, herhangi bir davranışı (bilgi ve/veya beceriyi) öğrenebilme gücüdür. Bu güç, doğuştan sahip olunan gizil gücün (kapasitenin) çevre ile etkileşim ve eğitim sonucu işlenmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmıdır. Bu anlamda yetenek bir kimsenin belli bir yaşa kadar kapasitesini kullanarak geliştirdiği zihinsel,

duyuşsal ya da psikomotor beceri olup, daha sonra kişinin göreceği eğitimden ne ölçüde yararlanabileceği hakkında bir tahminde bulunmamıza yardımcı ipuçları sayılabilir. Bir kişinin yeteneği, o kişi bir eğitim programına alınacağı zaman gündeme gelen bir özelliğidir (Kuzgun, 2004).

Sağlıklı bir meslek seçimini belirleyen etmenlerden biri olan yetenek, belli bir alandaki öğrenme gücü olarak ifade edilebilir. Bireyler arasında yetenek farklılığı olduğu gibi bireyin sahip olduğu yetenek düzeyleri arasında da önemli farklar vardır. Meslekler genel zekâ, sayısal, sözel, soyut, mekanik ve görsel algılama (uzay ilişkileri) yetenekleri açısından üst, orta ve alt düzeyde farklılık gösterirler. Önemli olan, bireyin bu farklı yeteneklerden hangisinde üst, orta ve alt düzeyde olduğunun farkına varması; bir başka deyişle kendini tanımasıdır. Ancak bireyin sadece sahip olduğu yetenekleri tanıması, sağlıklı bir seçim için yeterli değildir. Yönelmeyi düşündüğü mesleklerin de ne tür ve ne düzeyde yetenek gerektirdiğini bilmesi ve kendi yetenekleri ile mesleğin gerektirdiği yetenekleri uzlaştırabilmesi gerekir (Kızıltan, 2006, s.1).

Bir öğrencinin, üniversite giriş sınavlarına başvurmadan çok önce çeşitli alanların gerektirdiği yetenek düzeyi ile kendisinin hangi alanlarda ne düzeyde yeteneğe sahip olduğu konusunda bilgi sahibi olmasında yarar vardır (Kutlu, 2006, Aktaran: Kıyak, 2006).

2.10.3. İlgi

İlginin ne olduğu ve nasıl ölçülebileceği konusunda ilk çalışmalara 1916'da Carneige Teknoloji Enstitüsünde başlanmıştır. O günden bu güne ilginin ölçülmesi konusunda pek çok çalışma yapıldığı halde henüz ilginin ne olduğu konusunda net bir açıklama yapılmamıştır. Litaratürde rastlanan ilgi tanımları, daha çok ilginin ölçülmesi için tutulan yola dayalı tanımlardır (Kuzgun, 2004, s.31).

İlk envanterini geliştirmiş olan Strong (1943) ilgiyi, bir kimsenin bir kişiye nesneye veya faaliyete karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama ya da kayıtsız kalma şeklindeki tepki olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre bir etkinliğe, o etkinliği

yürüten insan grubuna ya da o etkinliğin yürütüldüğü ortama yaklaşma kadar ona ilgisiz kalma veya ondan uzaklaşma da ilginin belirtisidir (Kuzgun, 2004, s.32).

Roe (1956) ya göre ilgi bir kimsenin, özel bir gayret sarfetmeden, dikkat ettiği, gözlemlediği, üzerinde durup düşündüğü ve zevk alarak yaptığı işlerdir. Bu tanıma göre ilgi enerjinin hiçbir zorlama olmaksızın uzun bir süre belli bir noktada toplanmasıdır (Kuzgun, 2004, s.32).

İlgi, belli etkinliklere isteyerek yönelme, bu etkinlikleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka etkinliklere tercih etme ve bu etkinlikleri yaparken yorgunluk yerine coşku, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında, varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcı olarak düşünülebilir (Kuzgun, 2004, s.32).

2.10.4. Kişilik Özellikleri

Meslek seçimi açısından bir kimsenin kendisini tanıması demek, onun meslek seçiminde rol oynayan kişilik özellikleri yönünden kendini açık ve doğru bir biçimde değerlendirebilmesi demektir. Meslek seçim kararını etkileyen en önemli kişilik unsurları yetenekler, ilgiler ve değerlerdir (MEB, Megep, 2005).

2.10.5. Ailenin İstek ve Beklentileri

Ailenin ve çevrenin beklentileri gencin meslek kararını etkileyebilmektedir. Aile açıktan veya gizli olarak gencin üstünde baskı oluşturup, kendilerinin istediği mesleği seçmesine yönelik gence baskı yapabilirler. Aile, ailedeki kişilerin mesleğini devam ettirmesine yönelik konuşmalar yaparak genci etkileyebilirler (<http://okulweb.meb.gov.tr/34.27.874162/pdfler/21.pdf>).

Ailenin sosyo ekonomik düzeyi (SED) kişinin meslek seçiminde önemli bir faktördür. SED’i düşük olan ailelerde gençlerin yetenek ve ilgileri doğrultusunda meslek seçmelerine destek verilmediği görülmüştür. SED’i yüksek olan ailelerde ise tam tersi bir durum araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Aile baskısı ve koşullandırma yoluyla eğitilen bir gencin ya baba mesleğine yöneldiği ya da ailesine baş kaldırarak idealindeki mesleğe sahip olabilmek için aile ortamından uzaklaştığı gözlenmektedir. Bazı ebeveynler, kendi çocukluk ve ya gençlik yıllarında

yapamadıklarını çocuklarının yaşantısında gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Hamamcı ve Kürşat, 2005). Bu aile modellerinde kişinin mesleğe uygunluğu, başarısı, mutluluğu düşünülmeden ailenin istekleri doğrultusunda genç adına kararlar verilmektedir.

Ana babalar, belli mesleklere karşı olumlu ve olumsuz tutumlarını çocuklarına aşılamakta ve onların değerler hiyerarşisini oluşturabilmektedirler. Gelir ve eğitim düzeyi, mensup olduğu sosyal sınıf ana babanın meslek değerlerini belirlemekte, bu da sosyal kalıtım yolu ile çocuklarına aktarılmaktadır. Bir kimsenin şu veya bu mesleğe karşı olumlu veya olumsuz tutumunun, çok kere kendi doğrudan yaşantıları ile değil, çevreden, daha özgül olarak ana babadan aldığı sözlü ve sözsüz mesajlarla biçimlendiği söylenebilir (Kuzgun, 2004, s.61).

2.10.6. Değerler

Değerler gereksinimlerden kaynaklanırlarsa da gereksinimlerle aynı şeyler değildir. Değerler bazı gereksinimlerin doyumuna öncelik veren ve yol açan, bazılarını ise bastıran bir tercih çerçevesidir. Zytowski (1970)'ye göre meslek değerleri bireye, duyuşsal yönelişi (birinci psikolojik ihtiyacı) ile, bu ihtiyacı giderebilecek dışsal obje grupları arasındaki bağıntıyı kuran bir kavramlar takımıdır (Kuzgun, 2004, s.48).

Değerler gereksinimlerin yansıması olduğuna göre aralarında ne fark olduğu sorusu akla gelmektedir. Super'e (1996) göre değerler arzu edilen sonuçlar (erişilmek istenen) ya da bu sonuçlara götüren araçlardır. Değerler kişiyi belli bir hedefe yönlendiren iç uyarıcı, ilgiler ise bunu ifade yoludur. Değerler ilgilerden daha kapsamlıdır. Çünkü değerler erişilmeye çalışılan hedefleri, ilgiler ise o hedeflere götüren nesne ya da etkinliklere bağlanmayı ifade eder (Kuzgun, 2004, s.48).

Öğrencilerin meslek seçerken değerlerini ne ölçüde dikkate aldıkları bazı araştırmalarda ele alınmıştır. Bu konuda çalışan araştırmacılar önce öğrencilere bir dizi meslek değeri verip bunları önem sırasına göre yazmalarını, daha sonra girmek istedikleri meslekleri belirtmelerini istemişlerdir. Bulgular öğrencilerin girmek istedikleri mesleklerin, önem verdikleri meslek değerleri ile ilişkisinin zayıf

olduğunu göstermiştir. Daha sonra bu tutarsızlığı gösteren bir rehberlik programı uygulamışlar ve meslek değerleri ile seçilen meslekleri bir daha sormuşlardır. Sonuçta çoğunun tercih ettikleri mesleklerin sırasını değiştirmediklerini buna karşılık değer sıralamalarını meslek sıralamalarına uyacak şekilde değiştirdiklerini gözlemişlerdir (Güney, 1982, Aktaran: Kuzgun, 2004, s.52).

2.10.7. Meslekte İş Bulma İmkânı

Bir meslekte iş bulma imkânı, iş piyasasının beklentilerine, teknolojiye ve zamana göre değişkenlik gösterir. Nalbantlık, Arzuhalci, v.s. gibi meslekler günümüzde hemen hemen hiç kalmamıştır. Teknoloji ve zaman değişimi nedeniyle, iş piyasası bu meslekleri talep etmemektedir. Dolayısıyla belirtilen bu mesleklerde iş bulma imkanı neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu konuda en büyük görev ve sorumluluk Milli Eğitim Bakanlığına ve Üniversitelere düşmektedir. İş piyasasının beklentileri göz önünde bulundurularak okullarda bölümler açılmalı ve müfredat oluşturulurken de yine iş piyasasının beklediği becerilerin kazandırılması amaçlanmalıdır. Bu konuda Avrupa Birliği uyum çalışmaları nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı MEGEP (Mesleki eğitim ve öğretimi geliştirme projesi) projesini yürütmektedir.

2.10.8. Mesleğin Getirdiği Ödüller

Mesleğin getirdiği ödüller, para, şans şöhret, statü, kendini yenileme, manevi tatmin, yeni eğitim olanakları v.s. olarak değişkenlik gösterir. Meslek seçiminde bazen sadece para ödülü yeterli olurken, bazen hem para hem de statü sağlaması beklenebilir.

2.10.9. Diğer Faktörler

Meslek Seçiminde Çevrenin Rolü:

Çevre faktöründe ebeveynin dışında hayranlık duyulan bir yetişkinin belli bir alanda çalışması gencin o yetişkinin mesleğine yönelmesine sebep olabilir. Gencin yakın ilişkilerde bulunduğu arkadaşlarından etkilenmesi de söz konusudur. Bu etkilenme olumlu ya da olumsuz yönde gerçekleşebilir. Gencin arkadaş grubunda etkili olan üyelerin meslekler ve meslek seçimi hakkındaki görüşleri genci etkilemektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda arkadaş çevresinin meslek seçiminde aile üyelerinden daha büyük etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Kutlu, 2006, Aktaran: Kıyak, 2006).

2.11. KONU İLE İLGİLİ ARAşTIRMALAR

Ülkemizde ilgi ve meslek seçimi ile ilgili ilk çalışma Uysal (1970) tarafından yapılmıştır. İzmir’deki bir grup lisenin öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada Özel yetenekler ve ilgiler ile meslek tercihleri arasındaki tutarlılığın yeterli olmadığını saptamıştır. Öğrencilerin önemli bir kısmı ölçülen ilgilerinin dışında kalan mesleklere yönelmişlerdir. Öğrencilerin mesleki tercihlerinde toplumsal faktörlerin daha etkin olduğunu, öğrencilerin ilgi, yetenek ve kendi özelliklerine uygunluğundan ziyade, toplumsal saygınlık ve sağladığı maddi gelire göre mesleki tercihler yaptıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ailenin gelir düzeyi ile meslek seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Koç (1973) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin birinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasının bulgularında lise edebiyat kolunda olanlar kendi istekleri ile, fen kolunda olanlar ise zorunluluk nedeniyle eğitim bilimleri fakültesine girmişlerdir. Ayrıca cinsiyete göre de mesleki ilgilerin farklılaştığı ortaya konmuştur. Erkek öğrencilerin sosyal hizmetler ve edebiyat ilgi alanlarından yüksek puan alırken el becerileri alanında düşük puan almışlardır. Kızlar açık hava ve bilimsel ilgi alanlarında en yüksek puanı alırken büro ve ikna gibi alanlarda düşük puan almışlardır.

Ülkü (1976), grup rehberliğinin yöneltme açısından etkililiğini, lise düzeyindeki öğrencilerle bir deneysel çalışma yaparak araştırmıştır. Ankara’nın farklı bölgelerinden seçilen 5 lisenin 1.sınıf öğrencilerine uygulanan grup rehberliği programında, bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve mesleki kararlarını bu bilince göre vermelerine yardımcı olmaya çalışılmıştır. Sonuçta deney grubunda kendini tanıma açısından kontrol grubuna oranla orta derecede bir artış görülmüştür. Ancak ileride seçilmesi düşünülen meslekle ilgilerinin tutarlılığı konusunda deney grubuyla kontrol grubu arasında bir fark bulunamamıştır. Araştırmacı burada

toplumsal etkenlerin meslek seçiminde daha etkin rol oynamasının etkisi olduğunu vurgulamıştır.

Türker (1977)'in yaptığı araştırmada ise, üç değişik sosyo-ekonomik çevreden öğrencilerin meslek tercihlerinde istatistiksel anlamlı farklılıkların bulunduğu belirtilerek, kültürel avantajlı öğrencilerin bağımlı, öğrenim süresi kısa, ileri düzeyde uzmanlaşma gerektirmeyen meslekleri seçtikleri ve mesleki beklentilerinin düşük olduğu açıklanmıştır.

Kuzgun (1982), mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımalarına etkisini araştırmıştır. Lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde ilgi ve yeteneklerini, ayrıca seçmeyi düşündükleri meslekleri ne derece tanıdıkları araştırılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere yapılan mesleki rehberlikten sonra, öğrencilerin kendilerini ve seçmeyi düşündükleri meslekleri daha iyi tanıdıkları bulunmuştur. Lise 1 ve 3. Sınıfların kendilerini ve meslekleri tanımalarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir bulgu elde edilememiştir.

Ekşi (1982), yaptığı araştırmasında gençleri tanımayı ve sorunlarını belirlemeyi amaç edinmiştir. Araştırmasında, gençlerin büyük bir bölümünün öğrenim yapma bilincine ve amacına sahip olmadan, üniversiteye rastgele girdikleri varsayımını doğrulayan yönde sonuçlar alınmıştır. Öğrencilerin çoğunun kendi ilgi ve yeteneklerine bakmaksızın çeşitli fakültelerin taban puanlarını ve kontenjanlarını göz önünde bulundurarak fakülte seçimi yaptıklarını belirlemiştir. Ayrıca meslek seçiminin çevresel şartlardan önemli ölçüde etkilendiğini, aynı zamanda bireyin psikolojik özelliklerinin, zeka düzeyinin ve özel yeteneklerinin de meslek seçiminde etkili olduğunu belirlemiştir. Araştırmasında gençlerin meslek seçimi kararında birçok etkenin etkisinde kaldıkları sonucunu elde etmiştir.

Güney (1982), yaptığı araştırmada, lise son sınıflara uygulanan grup rehberliği programının, öğrencilerin mesleki değerleri ile meslek tercihleri arasındaki uygunluğa etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, rehberlik uygulamasından önce meslek tercihleri ile ölçülen değerler arasında tutarsızlık olduğunu, ancak rehberlik uygulamasından sonra deneme grubundaki öğrencilerin mesleki değerleri ve meslek tercihleri arasındaki tutarlılığın arttığını göstermektedir.

Akay (1983), araştırmasında lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin sınıflar ilerledikçe arttığını bulmuştur. Yapılan çalışmada, araştırmaya lise 1 düzeyinden 77, lise 2 düzeyinden 83 , lise 3 düzeyinden 72 öğrenci olmak üzere toplam 232 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın temel amacı; mesleki gelişim akışı içinde ergenlik döneminde bulunan lise öğrencilerinin meslek seçiminde gözönüne alınacak faktörler hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını, mesleğe karşı tutum ve davranışlarının hangilerinde beklenen olgunluk düzeyine erişebildiklerini ortaya çıkarmaktır.

Akay'ın araştırmasının sonuçları, lise öğrencilerinin meslek seçme sürecinde bazı faktörleri gözönüne almalarına karşılık bu faktörler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tercih edilen meslek hakkında yeterli bilgi edinmeyip iyi planlamalar yapmadıkları, çalışma hayatına ilişkin yeterince olumlu tutum göstermedikleri ortaya çıkmış olup; öğrencilerin sınıflar ilerledikçe mesleğe karşı tutum ve davranış olgunluklarının artmasının belirgin olmayıp, genellikle mesleki olgunluğa erişemediklerini ortaya koymaktadır.

Gökçe (1984), Türkiye genelinde 15-18 yaş arası genç grup üzerinde yaptığı araştırmada; orta öğretim gençliğinin ihtiyaç ve sorunlarını içinde bulunduğu şartlarla ortaya koyarak, bu yaş grubuna götürülecek hizmetlerin planlanmasına yardımcı olacak birikimi sağlamak ve bu yönde çözümler önerilmektedir. Kısaca bu araştırmanın sonuçlarına değinilecek olursa, belirlenen sorunların, bu araştırmada değinilen sorunlarla paralel olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde yapılan bu araştırmada lise öğrencileri, Türk gençliğinin en önemli sorunu olarak üniversiteye girememeyi görmektedirler. İşsizlik sorunu ikinci sırada, meslek edinmedeki güçlükler de üçüncü sırada yer almaktadır. Görüldüğü gibi, öğrencilerin meslek-istikbal-iş endişeleri tüm sorunlar arasında ilk üç sırayı almaktadır.

İzci (1986), Ankara Kuruluş Lisesi son sınıflarında öğrenim gören, fen sınıflarında 50, edebiyat sınıfında 41 öğrenci olmak üzere toplam 95 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin benlik, seçilen meslek kavramları ile ideal benlik, tercih edilen meslek kavramları arasındaki bağdaşıma bakmış ve bu öğrencilerin meslek seçimlerini benlik kavramlarına uygun olarak yapıp yapmadıklarını araştırmıştır.

Araştırma sonucunda; bu öğrencilerin meslek seçimlerini daha çok ideal benliklerine göre yaptıkları ve edebiyat bölümü öğrencileri için bu oranın daha da arttığı görülmüş ve böylece öğrencilerin mesleki seçimlerinde gerçekçi olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Uzer (1987), yaptığı araştırmada, erkek öğrencilerin yetenek alanlarına uygun tercihler yaptıklarını, kız öğrencilerin ise hem yetenek düzeyi hem de ilgi alanlarına daha uygun tercihler yaptığını göstermiştir. Bulgular ayrıca kız öğrencilerin, erkeklerden daha üst düzeyde mesleki olgunluğa eriştiklerini ortaya çıkarmıştır

Uzel'in (1987), "Lise öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programlarını Tercihleri İle Kendi Yetenek İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler" adlı çalışmasında, örneklem grubu olarak Ankara İli sınırları içinde bulunan altı lisede okuyan öğrenciler seçilmiştir.

Araştırmada özetle şu sonuçlar elde edilmiştir. Örneklem grubu içindeki erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanlarına uygun tercih yaptıkları, kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına uygun tercih yapmada erkeklere kıyasla daha uygun tercih yaptıkları görülmüştür. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiği görülmüştür. Her iki cinsten, tercihlerin yetenek alanına ve yetenek düzeyine uygunluğu arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur.

Ünal (1988), Özel Dost Lisesinde okumakta olan bir grup öğrencinin ölçülen mesleki ilgileri ile meslek tercihleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırmanın ikinci derecede ele alınan amaçları ise; ölçülen mesleki ilgiler ile meslek tercihi arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre farklı olup olmadığını, bir de ölçülen mesleki ilgiler ile meslek tercihi arasındaki ilişkilerin, sınıf seviyelerine göre farklı olup olmadığını belirlemektir.

Lise 2. ve 3. sınıflarda okuyan öğrencilerin, Kuder Tercih Envanteri yoluyla ölçülen mesleki ilgileri ile meslek tercihleri arasında, uygulanan istatistik teknikler sonucu olumlu yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin % 57.14 'ünün meslek tercihleri ile buna ilişkin ilgi puanları yüksek bulunmuştur. Yine öğrencilerin

% 29.32 'sinin de meslek tercihleri ile ilgili ilgi puanları düşük bulunan öğrencilerin oranı ise tüm öğrencilerin % 13.54 'ü kadardır.

Öğrencilerin meslek tercihlerinin en fazla yoğunlaştığı alanlar hesap (%33.08), ikna (%18.8), teknik (%18.79) alanlarıdır. Öğrencilerin ilgilerinin üst seviyede bulunduğu ilgi alanları ise sırasıyla ikna (%51.87), sanat (%43.60), hesap (%36.84) ve edebiyat (%36.09) alanlarıdır.

Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin mesleki ilgilerine uygun meslek tercihleri arasında vasatta olsa bulunan bu ilişki, onların, üniversite seçme sınavı sonucunda tercih ettikleri öğrenim dallarında eğitim yapmalarıyla daha da önem kazanacaktır. Ancak bunun gerçekleşebileceğine söylemek pek fazla mümkün olmamaktadır. Çünkü öğrenciler üniversiteye giriş sınavları esnasında çeşitli okul ve bilim alanlarından oluşan geniş bir tercih sıralaması yapmaktadırlar. Çoğunlukla da ilk tercihlerinin dışında kalan öğretim programlarını kazanmaktadırlar. O halde yaptıkları tercih sıralamasında, ilgi, yetenek, ve eğilimlerine uygun alanlar bulunsa bile, şans faktörünün etkisiyle de, yaptıkları yanlış tercihler sonucu, kendilerini hiç akıllarından geçirmedikleri, ilgi ve yeteneklerine ters düşen okullarda eğitim görüyor bulmaktadırlar. İlgi, yetenek ve isteklerine ters düşen okulları bitirmiş olan bu öğrenciler, ya büyük bir ihtimalle sevmedikleri ve yeterince verimli olmayacakları bir iş alanında çalışmak zorunda kalırlar ya da öğrenimleri dışında daha başka alanlarda çalışma hayatına atılırlar. Her iki ihtimalle de toplum ve bireyin uğrayacağı zararlar büyük olacaktır.

Çimen (1988), araştırmasında Ankara Başkent Lisesinde okuyan 445 öğrenciye Kuder İlgi Envanterinin C formunu uygulamıştır. Elde ettiği bulgulara göre cinsiyetin öğrencilerin mesleki ilgileri üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Kız öğrencilerin sosyal hizmet ilgi düzeyi daha yüksekken, erkek öğrencilerin fen alanı ile ilgili hesaplama bilimsel ilgi düzeyleri dahayüksek bulunmuştur. Ailenin gelir ve annenin öğrenim düzeyinin, öğrenciler üzerinde etkili olmadığı gibi babalarının öğrenim düzeyinin ilgi puanları üzerinde önemli bir etkisi bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Harrington (1989), Bireyin yaşamdan, işten ve çeşitli toplumsal rollerinden neler beklediğini anlamak üzere “değerler” in araştırıldığı bir karşılaştırılmalı çalışmada “Harrington-O’Shea Career Decision-Making (CDM) System” ile ölçülüp değerlendirilen deneklerin, iş güvenliği, ücret gibi temel gereksinimlerin karşılanmasına dayalı değerlerde öncelikle bulunduğu gözlenmiştir. Yine bulguları yetişkinlerle ergenlerin meslek seçim kriterlerinin farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Coştur’un (1989) “Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programları Tercihleri, Bilişsel Tarzları ve Mesleki İlgileri Arasındaki İlişkiler” üzerine yaptığı çalışmasında örneklem olarak Ankara İli sınırları içinde bulunan ve yansız olarak seçilen dört lisede okuyan ve 1987 yılında üniversite sınavına katılan ve ÖSS’de başarılı olmuş 582 lise öğrencisi seçilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Öğrenciler üniversite tercihlerini yaparken mesleki ilgilerini dikkate almadıkları görülmüştür. Öğrencilerin genellikle bilişsel tarzlarına uygun ya da bilişsel tarzları yönünde tercih yaptıkları görülmüştür. Örneklem grubunun bilişsel puanları ile mesleki ilgileri arasında bir bağımlılığın olduğu, yani bilişsel puanları yüksek olanların mekanik, el işi alanlarına, bilişsel puanı düşük olanların da büro ve sosyal alanlara ilgi duydukları görülmüştür.

Akbalık (1991), Türkiye’de yapılan bir mesleki olgunluk düzeyi araştırmasında, öğrencilerin gelişim dönemlerinin gerektirdiği görevlerden meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri gözönüne alma, sorumluluk üstlenme çalışma hayatına karşı olumlu tavır geliştirme tutum ve davranışlarını gösterdikleri, ancak meslek seçme ihtiyacı duymadıkları, bilgi toplama ve plan yapma davranışları geliştirmedikleri görülmüştür. Ayrıca kızların, erkeklere göre mesleki bakımdan daha önce olgunlaştıkları sosyo-ekonomik düzeyin mesleki olgunlaşmada etkili olmadığı görülmüştür.

Güneş’in (1993), “Anne Baba Tutumları İle Diğer Bazı Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerine Etkisi” üzerine yaptığı çalışmasında örneklem grubu olarak Ankara ili sınırları içerisinde bulunan iki lisenin 3. Sınıflarında okuyan 175 öğrenci seçilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir. Kız ve erkek öğrencilerin mesleki ilgileri arasında fark olmasına rağmen babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve ana baba tutumları mesleki ilgiler bakımından önemli fark yaratmamıştır. Annenin mesleği ve eğitim düzeyi mesleki ilgilere etkisi ele alındığında sadece temel bilim, ticaret ilgileri arasında farklılık yarattığı görülmüştür.

ABD’de yapılan bir araştırmada, Gander ve Gardiner (1993), doktorların erkek çocuklarının % 44’ünün tıbbi, hukukçuların erkek çocuklarının % 30’unun hukuku meslek olarak seçtikleri bulunmuştur.

Bilgin (1995), tarafından “Grup Rehberliğinin ve Grupla Psikolojik Danışmanın, Lise Öğrencilerinin Anne Babalarından Bağımsız Meslek Kararı Verme Davranışına Etkisi” üzerine yapılan bir araştırmada amaç, grup rehberliği ve grupla psikolojik danışma yardımının, lise öğrencilerinin meslek seçmede karar verirken bağımsız davranabilmeleri üzerine etkisinin ortaya konması şeklinde özetlenebilir.

Bu araştırma deneysel bir çalışma olduğu için denekler çeşitli yöntemlerle seçilen 15 kız ve 15 erkekten oluşturulmuştur. 30 kişilik bu örneklem grubu beş’i kız, beş’i de erkek olmak üzere üç gruba ayrılmış ve birinci grup psikolojik danışma yardımı almış, ikinci grup rehberlik yardımı almış, üçüncü grup ise kontrol grubu olarak ele alınmış ve hiçbir yardım yapılmamıştır. Uygulama sekiz hafta sürmüştür.

Kıyak (2006) çalışmasında; meslek seçiminin önemi, meslek seçim süreci, meslek gelişim kuramları ve mesleki rehberlik çalışmalarını değerlendirmiş, genel liselerde okumakta olan gençlerin meslek seçiminde temel aldıkları kriterlerin neler olduğunu ve bu mesleklerin kendilerine ne gibi olanaklar sağlayacağını düşündüklerini irdelenmiştir.

Kıyak çalışmasında, meslek seçimi yapan genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı faktörlerin neler olduğunu ortaya koymuş ve seçilen mesleğin bireye temel aldığı kriterleri sağlayıp sağlayamayacağını analitik olarak ortaya koymuştur. Bu çalışmada ayrıca, öğrencilerin meslek seçiminde göz önünde bulundurdıkları kriterlerin cinsiyet ve bölüm ayrımında değişkenlik göstermediği de istatistiksel olarak ortaya konmuştur.

Bu çalışmada analiz sonuçları göstermiştir ki; anadolu lisesi öğrencileri çoğunlukla meslek seçimi konusunda rehberlik hizmeti almakta, mesleki becerilerin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılmakta, aile ve çevrede, meslek tercihi konusunda öğrencileri yönlendirmektedir. Öğrenciler için meslek seçimini etkileyen faktörler ise, işsizlik oranının oldukça yüksek olduğu ülkemizin koşullarına uygun olarak, iş güvencesi, sosyal güvence koşulları; kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş olarak sıralanmaktadır. Ancak bu faktörler, öğrenciler tarafından tercih edilen mesleklerin sağlayacağı olanaklara dönüştürülememektedir.

Erdil (2006), yaptığı araştırmada; üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mesleki ilgi ve yetenek alanları ile meslek tercihlerini etkileyen bazı faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Hacettepe üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu hazırlık sınıflarında öğrenim gören 71'i erkek, 77'si kız olmak üzere toplam 148 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Betimsel desende yapılan araştırmada, örneklem grubunun belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde homojenliği belirlemek için parametrik olmayan “Mann Whitney U Testi” ‘nden elde edilen “U” ve “P” değerleri incelenmiştir. Belirtilen değişkenler yönünden kendi içinde fark olup olmadığını belirlemek amacıyla “Wilcoxon” testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin cinsiyetlerinin, öss giriş sayılarının, anne ve babalarının öğrenim durumlarının, ailelerinin aylık gelir düzeylerinin ve mezun oldukları lise türlerinin meslek tercihleri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

3. METODOLOJİ

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan evren ve örneklem; verilerin toplanması ile ilgili yapılan çalışmalar, verilerin işlenmesi ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması sonucunda öğrencilere uygulanmak üzere hazırlanan “Mesleki Tercih Anketi” kullanılmıştır. Bu anket, öğrencilerin mesleki tercihlerine etki eden faktörleri ölçmek için geliştirilmiştir.

Araştırma öncesi esas anket uygulanmadan önce İstanbul ili Kartal ilçesinde bulunan Burak Bora Anadolu Lisesindeki 12 Türkçe-Matematik A ve 12 Fen A sınıfından tarafsız olarak seçilen 30 kişilik bir öğrenci grubuna 09.10.2008 Perşembe günü saat 12.00’da ön çalışma anketi uygulanmıştır. Ön çalışma yaparak, güvenilirliği düşüren ve öğrenciler tarafından anlaşılmayan soruların olup olmadığı tespit edilmiştir.

Anketin ilk aşamasında kişisel bilgi formu (2 soru), meslek seçimine yönelik sorular (10 soru) ve meslek seçerken seçime etki eden özelliklerden (18 ifade) oluşan anket formunun uygulanmasına geçilmiştir. İlk bölümde yer alan kişisel bilgi formunda öğrencinin cinsiyeti ve devam etmekte olduğu bölüm sorulmuştur. İkinci kısımda yer alan meslek seçimine yönelik sorularda, öğrencilerin gelecekte hangi mesleğe sahip olmak istedikleri, devam ettikleri bölümün hedefledikleri mesleğe sahip olmak için doğru bir seçim olup olmadığı konusundaki düşünceleri, meslek seçimi konusunda bugüne kadar herhangi bir rehberlik ya da danışmanlık hizmeti alıp almama durumları, kişisel yeteneklerine uygun meslek türlerinin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılıp katılmama durumları, çevre, aile ya da öğretmenlerin meslek tercihlerini etkileyip etkilemediği ve meslek tanıtımlarının bireylerin meslek seçimini etkileyip etkilemediği yönündeki düşünceleri öğrenilmiştir. Üçüncü bölümde ise, meslek seçiminde önem verilen 18 kriterin öğrenciler tarafından ideal

bir meslek için, “Çok önemli (4)” den “Hiç önemli değil (1)” e uzanan dörtlü aralıklı ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

İstanbul İli Anadolu yakası Kartal, Kadıköy ve Ümraniye ilçesi Anadolu Lisesi son sınıf öğrencileri evreni oluşturmaktadır. Bu evrenden amaçlı örnekleme metodu ile seçilen Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi (Ümraniye), Burak Bora Anadolu Lisesi, (Kartal), Faik Somer Anadolu Lisesi (Kadıköy) ve Kenan Evren Anadolu Lisesi (Kadıköy) 12. sınıf öğrencileri üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Burak Bora Anadolu Lisesinden 70, Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi 70, Kenan Evren Anadolu Lisesi 75 ve Faik Somer Anadolu Lisesi 38 Öğrenci olmak üzere 253 öğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmanın evrenini İstanbul İlinin Anadolu yakasındaki ilçelerde bulunan Anadolu Liseleri oluşturmaktadır. Bu Anadolu liselerinden Ümraniye Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Kadıköy Kenan Evren Anadolu Lisesi ve Faik Somer Anadolu Lisesi Kartal Burak Bora Anadolu Lisesi öğrencileri örneklem grubu olarak seçilmişlerdir. Örneklem seçiminde kolay erişilebilir örneklem tercih edilmiştir.

Veri toplama işi araştırmacı tarafından Ümraniye Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Kadıköy Kenan Evren Anadolu Lisesi, Faik Somer Anadolu Lisesi ve Kartal Burak Bora Anadolu Lisesinde seçilen sınıflarda yapılmıştır. Anket formlarının öğrenciler tarafından doldurulması sırasında başlarında bulunulduğu için, soruların tamamını işaretlemeleri konusunda gerekli uyarılar yapılmıştır. Tüm sorular öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Hiç bir soruda cevapsızlık durumu ile karşılaşılmamıştır. Anketler bir ders saati (40 dakika) içerisinde dağıtılmış ve geri toplanmıştır. Anket formlarının dağıtımına Ekim 2008’te başlanmış ve Kasım 2008’da tamamlanmıştır.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS istatistik programı ile Excel elektronik tablo lama programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 13.0 istatistik programı yardımıyla istatistikî işlemlere tabi tutularak yorum yapılabilecek tablolara haline getirilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde istatistiklerden frekans (N), yüzde (%), ortalama (X) , standart sapma (ss), ortalamalar arası farkın anlamlılığını test etmek amacıyla t testi ve çoklu değişkenlerde $n > 30$ olduğu durumlarda t testi, ikiden fazla şıklı bağımsız değişkenlerde ise varyans analizi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Elde edilen verilerin kolay bir şekilde yorumlanabilmesi için bulgular bölümünde tablolar oluşturulmuş, tartışma bölümünde bu bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken şu aralıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınırı
1	Hiç önemli değil	1,00-1,74
2	Az önemlidir	1,75-2,49
3	Önemlidir	2,5-3,24
4	Çok önemlidir	3,25-4,00

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma evrenindeki İstanbul ili Anadolu yakasındaki Anadolu liseleri sonsınıfta okuyan öğrencilere uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen çizelgeler ve bu çizelgelere ait bulgular yer almaktadır. Bu kapsamda 253 öğrencinin cevapladığı anket değerlendirmeye alınmıştır.

4.1. BAĞIMSIZ VERİLERİN FREKANSLARI VE KATILIM YÜZDELERİ

Bu kısımda araştırmaya katılan yöneticilerin kişisel bilgileri ile ilgili; cinsiyet, görev, mesleki kıdem, öğretmen sayısı, okul türü, görev yapılan okul türü ve yönetim esnasında karşılaşılan engeller değişkenleri ile ilgili frekans değerleri ve buna bağımlı yüzde hesaplamalarına yer verilmiştir.

Çizelge 0.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Frekans Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kız	106	41.9
Erkek	147	58.1
Toplam	253	100.0

Çizelgede de görüldüğü üzere, öğrencilerin 106'sı kız, 147'si erkek olmak üzere toplam örneklem grubunun %58,1'ini erkek öğrenciler, %41,9'unu kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Çizelge 0.2 Öğrencilerin Bölümlerine Göre Frekans Dağılımı

Görevi	n	%
Fen Bölümü	192	75.9
Türkçe Matematik Bölümü	47	18.6
Sosyal Bölümü	14	5.5
Toplam	253	100

Çizelgede de görüldüğü gibi, öğrencilerin 192'si Fen bölümünde, 47'si Türkçe-Matematik bölümünde ve 14'ü Sosyal bölümünde öğretim görmektedir. Yani ankete katılan öğrencilerin % 75,9'u fen bölümünde, %18,6'sı Türkçe-Matematik bölümünde ve %5,5'i Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

Çizelge 0.3 Öğrencilerin Tercih etmek İstedikleri Mesleklere Göre

Frekans Dağılımı

Meslekler	n	%
Öğretim Üyesi	8	3.2
Öğretmen	7	2.8
Doktor	37	14.6
Mühendis	96	37.9
Avukat	16	6.3
Hâkim	8	3.2
Psikolog	8	3.2
Diş Hekimliği	13	5.1
Uluslararası İlişkiler	11	4.3
Mimarlık	24	9.5
Eczacılık	6	2.4
Gazeteci-Televizyoncu	4	1.6
Asker	3	1.2
Henüz Karar Vermedim	8	3.2
Diğer	2	1.6
toplam	253	100.0

Çizelgede görüldüğü üzere öğrencilerin 8'i ve %3.2'si öğretim üyesi, 7'si ve %2,8'i öğretmen 37'si ve %14.6'sı doktor, 96'sı ve %37,9'u mühendis, 16'sı ve %6,3'ü avukat, 8'i ve %3.2'si hâkim, 8'i ve %3.2'si psikolog, 13'ü ve %5.1'i diş hekimliği, 11'i ve %4,3'ü uluslararası ilişkiler, 24'ü ve %9.5'i mimarlık, 6'sı ve %2.4'ü eczacı, 4'ü ve %1.6'sı gazeteci-televizyoncu, 3'ü ve %1.2'si asker mesleklerini tercih etmeyi

düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden 2'si ve %1,6'sı bu meslekler haricinde bir meslek düşündüklerini ve Öğrencilerden 8'i ve %3,2'i tercih etmeyi düşündüğü mesleğe henüz karar vermediğini belirtmiştir.

4.2 BAĞIMLI DEĞİŞKENLERİN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE OLAN DEĞİŞİP DEĞİŞMEDİĞİNİ TEST ETMEK İÇİN YAPILAN DEĞERLENDİRMELER.

4.2.1 “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 0.4 Cinsiyet Değişkenine Göre “UZUN İZİN FIRSATLARI” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları

UZUN İZİN FIRSATLARI							
	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Sd	T	P
S16	Kız	106	2.88	.75	253	8.88	.02 <0.05
	Erkek	147	2.93	.92			

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Uzun izin fırsatları” ifadesinin aritmetik ortalamasının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ilişkisiz grup t testi sonucunda; bu ifade için erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 2.93 kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ise 2.88 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin bu ifade için standart sapması 0.75 erkek öğrencilerin standart sapması ise 0.92 olarak bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup t testi’nde 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrenciler “uzun izin fırsatları” ifadesine kız öğrencilerden anlamlı düzeyde daha fazla katılmışlardır.

Çizelge 0.5. Cinsiyet Değişkenine Göre “İŞ GÜVENCESİ” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları

İŞ GÜVENCESİ							
S18	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Sd	T	P

	Kız	106	3.66	.62	253	5.30	.02
	Erkek	147	3.49	.72			<0.05

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “İş güvencesi” ifadesinin aritmetik ortalamasının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ilişkisiz grup t testi sonucunda; bu ifade için erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3.49 kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ise 3.66 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin bu ifade için standart sapması 0.62 erkek öğrencilerin standart sapması ise 0.72 olarak bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup t testi’nde 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrenciler “İş güvencesi” ifadesine erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha fazla katılmışlardır.

Çizelge 0.6. Cinsiyet Değişkenine Göre “MUTLULUK SAĞLAYACAK BİR MESLEK OLMASI ” İfadesi İçin Yapılan İlişkisiz Grup T Testi Sonuçları

MUTLULUK SAĞLAYACAK BİR MESLEK OLMASI							
	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Sd	T	P
S30	Kız	106	3.71	.62	253	13.07	.02 <0.05
	Erkek	147	3.48	.79			

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Mutluluk sağlayacak bir meslek olması” ifadesinin aritmetik ortalamasının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ilişkisiz grup t testi sonucunda; bu ifade için erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 3.48 kız öğrencilerin aritmetik ortalaması ise 3.71 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin bu ifade için standart sapması 0.62 erkek öğrencilerin standart sapması ise 0.79 olarak bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup t testi’nde 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrenciler “Mutluluk sağlayacak bir meslek olması” ifadesine erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha fazla katılmışlardır.

4.2.2“Devam Etmekte Olunan Bölüm” Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 0.7-A Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu?” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S12	Fen Bölümü	192	1.76	0.81	G.Arası	6.55	2.00	3.27	5.00	0.00
	Sosyal Bölümü	14	1.50	0.75	G.İçi	163.71	250.00	0.65		
	Türkçe-Matematik Bölümü	47	2.12	0.79	Toplam	170.26	252.00			
	Toplam	253	1.81	0.82						

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu?” ifadesinin aritmetik ortalamalarının devam edilmekte olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler Türkçe-Matematik Bölümünde okuyan öğrenciler en az katılan öğrencilerin de sosyal bölümünde okuyan öğrenciler olduğu görülmektedir. Devam etmekte oldukları bölüm değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 4.7-B Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu? İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

	Bölüm (i)	Bölüm (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
S12	Fen Bölümü	Sosyal Bölümü	0.26	0.22	0.51
		Türkçe-Matematik Bölümü	-0.36*	0.13	0.02
	Sosyal Bölümü	Fen Bölümü	-0.26	0.22	0.51
		Türkçe-Matematik Bölümü	-0.62*	0.24	0.04
	Türkçe Matematik Bölümü	Fen Bölümü	0.36*	0.13	0.22
		Sosyal Bölümü	0.62*	0.24	0.41

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu?” ifadesinin devam etmekte olunan bölüm değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tekyönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda; Fen bölümünde okuyan öğrenciler Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilere oranla bu ifadeye daha fazla katılmışlardır ve Fen bölümünde okuyan öğrencilerin lehine olan bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Sosyal bölümünde okuyan öğrenciler Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilere oranla bu ifadeye daha fazla katılmışlardır ve Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerin lehine olan bu durum istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur ($p<0.05$). Diğer gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 0.8-A Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “İnsanlara faydalı olma” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S20	Fen Bölümü	192	3.32	0.88	G.Arası	7.83	2.00	3.91	5.44	0.00
	Sosyal Bölümü	14	4.00	0.00	G.İçi	179.93	250.00	0.72		
	Türkçe-Matematik Bölümü	47	3.14	0.80	Toplam	187.77	252.00			
	Toplam	253	3.32	0.86						

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “İnsanlara faydalı olma” ifadesinin aritmetik ortalamalarının devam edilmekte olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler Sosyal Bölümünde okuyan öğrenciler en az katılan öğrencilerin de Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrenciler olduğu görülmektedir. Devam etmekte oldukları bölüm değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<0.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 4.8-B Öğrencilerin Devam Etmekte Oldukları Bölüm Değişkenine Göre “İnsanlara faydalı olma” İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

S20	Bölüm (i)	Bölüm (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
	Fen Bölümü	Sosyal Bölümü	-0.67*	0.23	0.01
		Türkçe-Matematik Bölümü	0.17	0.13	0.45
	Sosyal Bölümü	Fen Bölümü	0.67*	0.23	0.01
		Türkçe-Matematik Bölümü	0.85*	0.25	0.00
	Türkçe Matematik Bölümü	Fen Bölümü	-0.17	0.13	0.45
		Sosyal Bölümü	-0.85*	0.25	0.00

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “İnsanlara faydalı olma” ifadesinin devam etmekte olunan bölüm değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tekyönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda; Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrenciler sosyal bölümünde okuyan öğrencilere oranla bu ifadeye daha fazla katılmışlardır ve Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin lehine olan bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Fen bölümünde okuyan öğrenciler sosyal bölümünde okuyan öğrencilere oranla bu ifadeye daha fazla katılmışlardır ve Fen bölümünde okuyan öğrencilerin lehine olan bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Diğer gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 0.9-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Uzun izin fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S16	Öğretim Üyesi	8	2.25	0.70	G.Arası	20.94	14.00	1.49	2.16	0.01
	Öğretmen	7	1.85	0.89	G.İçi	164.31	238.00	0.69		
	Doktor	37	2.24	0.83	Toplam	185.25	252.00			
	Mühendis	96	2.07	0.84						
	Avukat	16	1.81	0.83						
	Hâkim	8	2.25	0.88						
	Psikolog	8	2.00	0.92						
	Diş Hekimliği	13	1.84	0.98						
	Uluslararası İlişkiler	11	2.45	0.82						
	Mimarlık	24	2.12	0.79						
	Eczacılık	6	1.66	0.81						
	Gazeteci-Televizyoncu	4	1.75	0.95						
	Asker	3	2.33	0.57						
	Henüz Karar Vermedim	8	2.50	0.75						
	Diğer	2	2.00	0.81						
	Toplam	253	2.09	0.83						

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “uzun izin fırsatları” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan

öğrenciler “henüz varar vermedim” tercihiinde bulunan öğrenciler en az katılan öğrencilerin de eczacılık tercihiinde bulunan öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.10.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Sosyal güvence şartları (Emeklilik, SSK” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S17	Öğretim Üyesi	8	3.50	0.53	G.Arası	15.56	14.00	1.11	1.84	0.03
	Öğretmen	7	3.71	0.48	G.İçi	143.68	238.00	0.60		
	Doktor	37	3.72	0.50	Toplam	159.24	252.00			
	Mühendis	96	3.59	0.74						
	Avukat	16	3.31	0.70						
	Hâkim	8	2.75	1.28						
	Psikolog	8	3.50	1.06						
	Diş Hekimliği	13	3.53	0.77						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.18	0.60						

	Mimarlık	24	3.12	1.03	
	Eczacılık	6	3.83	0.40	
	Gazeteci- Televizyoncu	4	4.00	0.00	
	Asker	3	3.66	0.57	
	Henüz Karar Vermedim	8	3.37	1.06	
	Diğer(Siyaset Bilimci)	2	3.00	1.41	
	Toplam	253	3.49	0.79	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “sosyal güvence şartları (emeklilik, SSK)” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de hâkim mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.11.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “İş güvencesi” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

<i>f</i> ,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p

S18	Öğretim Üyesi	8	3.87	0.35	G.Arası	14.44	14.00	1.03	2.32	0.00	
	Öğretmen	7	3.57	0.53	G.İçi	105.59	238.00	0.44			
	Doktor	37	3.81	0.46	Toplam	120.04	252.00				
	Mühendis	96	3.63	0.58							
	Avukat	16	3.43	0.72							
	Hâkim	8	3.37	1.06							
	Psikolog	8	3.25	1.03							
	Diş Hekimliği	13	3.69	0.48							
	Uluslararası İlişkiler	11	3.36	0.50							
	Mimarlık	24	3.45	0.83							
	Eczacılık	6	3.83	0.40							
	Gazeteci-Televizyoncu	4	3.00	1.41							
	Asker	3	2.66	1.52							
	Henüz Karar Vermedim	8	3.50	0.53							
	Diğer	2	2.50	1.29							
	Toplam	253	3.56	0.69							

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “iş güvencesi” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans

analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler öğretim üyesi mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de diğer meslek seçeneğini işaretleyen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.12-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Ekonomik gelir” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S21	Öğretim Üyesi	8	3.37	0.91	G.Arası	9.66	14.00	0.69	1.77	0.04
	Öğretmen	7	3.57	0.53	G.İçi	92.37	238.00	0.38		
	Doktor	37	3.64	0.48	Toplam	102.40	252.00			
	Mühendis	96	3.68	0.50						
	Avukat	16	3.56	0.62						
	Hâkim	8	3.12	0.83						
	Psikolog	8	3.25	1.03						
	Diş Hekimliği	13	3.61	0.86						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.36	0.67						

	Mimarlık	24	3.62	0.57	
	Eczacılık	6	3.50	0.83	
	Gazeteci- Televizyoncu	4	3.50	0.57	
	Asker	3	3.33	0.57	
	Henüz Karar Vermedim	8	3.50	0.53	
	Diğer	2	2.50	1.29	
	Toplam	253	3.56	0.63	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “ekonomik gelir” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler mühendislik mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de diğer meslek seçeneğini işaretleyen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p < .05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.13-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Yurt dışı kariyer imkânı” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

<i>f</i> ,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p

S22	Öğretim Üyesi	8	3.00	1.41	G.Arası	23.44	14.00	1.67	1.96	0.02	
	Öğretmen	7	3.42	0.78	G.İçi	202.64	238.00	0.85			
	Doktor	37	3.10	0.93	Toplam	226.08	252.00				
	Mühendis	96	3.10	0.91							
	Avukat	16	3.18	0.75							
	Hâkim	8	2.62	1.06							
	Psikolog	8	2.25	1.03							
	Diş Hekimliği	13	3.07	0.86							
	Uluslararası İlişkiler	11	3.36	0.67							
	Mimarlık	24	3.50	0.78							
	Eczacılık	6	2.83	0.98							
	Gazeteci-Televizyoncu	4	1.75	0.95							
	Asker	3	2.66	1.52							
	Henüz Karar Vermedim	8	3.37	0.91							
	Diğer	2	2.50	1.29							
	Toplam	253	3.08	0.94							

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “yurt dışı kariyer imkânı” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en

fazla katılan öğrenciler mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.14-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Uluslar arası geçerliliği olan bir meslek olması” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S24	Öğretim Üyesi	8	3.37	0.74	G.Arası	24.90	14.00	1.77	2.40	0.00
	Öğretmen	7	3.28	1.11	G.İçi	176.40	238.00	0.74		
	Doktor	37	3.35	0.75	Toplam	201.31	252.00			
	Mühendis	96	3.30	0.83						
	Avukat	16	3.31	0.87						
	Hâkim	8	2.50	1.19						
	Psikolog	8	2.25	1.03						
	Diş Hekimliği	13	3.23	0.92						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.45	0.52						
	Mimarlık	24	3.58	0.77						

	Eczacılık	6	3.33	0.81	
	Gazeteci- Televizyoncu	4	2.00	1.15	
	Asker	3	2.66	1.52	
	Henüz Karar Vermedim	8	3.37	0.91	
	Diğer	2	2.75	1.25	
	Toplam	253	3.24	0.89	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “uluslar arası geçerliliği olan bir meslek olması” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.15-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Statü ve saygınlığı olan bir iş” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

<i>f</i> ,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p

S25	Öğretim Üyesi	8	3.62	0.51	G.Arası	20.13	14.00	1.43	2.86	0.00	
	Öğretmen	7	3.42	0.53	G.İçi	119.60	238.00	0.50			
	Doktor	37	3.54	0.60	Toplam	139.74	252.00				
	Mühendis	96	3.47	0.61							
	Avukat	16	3.62	0.61							
	Hâkim	8	3.37	0.51							
	Psikolog	8	2.25	1.28							
	Diş Hekimliği	13	3.46	0.87							
	Uluslararası İlişkiler	11	3.27	0.64							
	Mimarlık	24	3.66	0.63							
	Eczacılık	6	3.33	0.81							
	Gazeteci-Televizyoncu	4	2.75	1.25							
	Asker	3	2.66	1.52							
	Henüz Karar Vermedim	8	3.25	1.03							
	Diğer	2	2.75	1.25							
	Toplam	253	3.42	0.74							

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “Statü ve saygınlığı olan bir iş” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni

puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.16-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Yükselebیلme fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S26	Öğretim Üyesi	8	3.50	1.06	G.Arası	18.93	14.00	1.35	2.56	0.00
	Öğretmen	7	3.57	0.78	G.İçi	125.78	238.00	0.52		
	Doktor	37	3.56	0.60	Toplam	144.72	252.00			
	Mühendis	96	3.51	0.69						
	Avukat	16	3.50	0.51						
	Hâkim	8	3.50	0.53						
	Psikolog	8	2.37	0.91						
	Diş Hekimliği	13	3.15	0.98						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.45	0.52						
	Mimarlık	24	3.79	0.50						
	Eczacılık	6	3.33	0.51						
	Gazeteci-Televizyoncu	4	2.75	1.50						
	Asker	3	2.66	1.52						

	Henüz Karar Vermedim	8	3.50	0.75	
	Diğer	2	3.00	1.41	
	Toplam	253	3.45	0.75	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “yükselebilme fırsatları” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p < .05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.17-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kişisel düşüncelerinizi uygulama imkânı” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

<i>f</i> ,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S27	Öğretim Üyesi	8	3.75	0.46	G.Arası	13.60	14.00	0.97	1.78	0.04
	Öğretmen	7	3.57	0.53	G.İçi	129.29	238.00	0.54		
	Doktor	37	3.45	0.76	Toplam	142.89	252.00			

	Mühendis	96	3.55	0.69			
	Avukat	16	3.12	0.80			
	Hâkim	8	3.37	0.51			
	Psikolog	8	2.75	1.03			
	Diş Hekimliği	13	3.07	0.95			
	Uluslararası İlişkiler	11	3.27	0.64			
	Mimarlık	24	3.75	0.67			
	Eczacılık	6	3.50	0.54			
	Gazeteci-Televizyoncu	4	4.00	0.00			
	Asker	3	3.66	0.57			
	Henüz Karar Vermedim	8	3.25	0.88			
	Diğer	2	3.25	1.50			
	Toplam	253	3.46	0.75			

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “kişisel düşüncelerinizi uygulama imkânı” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri

meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p < .05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 0.18.A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kendini gösterme fırsatları” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S28	Öğretim Üyesi	8	3.50	0.53	G.Arası	22.74	14.00	1.62	3.29	0.00
	Öğretmen	7	3.71	0.48	G.İçi	117.43	238.00	0.49		
	Doktor	37	3.59	0.55	Toplam	140.17	252.00			
	Mühendis	96	3.46	0.71						
	Avukat	16	3.43	0.62						
	Hâkim	8	3.25	0.70						
	Psikolog	8	2.12	1.12						
	Diş Hekimliği	13	3.30	0.94						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.18	0.75						
	Mimarlık	24	3.79	0.50						
Eczacılık	6	2.83	0.75							

	Gazeteci- Televizyoncu	4	3.75	0.50	
	Asker	3	3.66	0.57	
	Henüz Karar Vermedim	8	3.25	0.70	
	Diğer	2	3.25	1.50	
	Toplam	253	3.43	0.74	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “kendini gösterme fırsatları” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p < .05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Çizelge 4.18.B Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Kendini Gösterme Fırsatları” İfadesi Puan Ortalamaları İçin Yapılan Tekyönlü Varyans Analizi Sonrası Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

	Meslek(i)	Meslekler (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
S28	Öğretim üyesi	Öğretmen	-0.21	0.36	1.00
		Doktor	-0.09	0.27	1.00
		Mühendis	0.03	0.25	1.00
		Avukat	0.06	0.30	1.00

		Hâkim	0.25	0.35	1.00
		Psikolog	1.37	0.35	0.36
		Diş Hekimliği	0.19	0.31	1.00
		Uluslararası İlişkiler	0.31	0.32	1.00
		Mimarlık	-0.29	0.28	1.00
		Eczacılık	0.66	0.37	0.99
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.25	0.43	1.00
		Asker	-0.16	0.47	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.25	0.35	1.00
		Diğer	0.25	0.43	1.00
	Öğretmen	Öğretim üyesi	0.21	0.36	1.00
		Doktor	0.11	0.28	1.00
		Mühendis	0.24	0.27	1.00
		Avukat	0.27	0.31	1.00
		Hâkim	0.46	0.36	1.00
		Psikolog	1.58	0.36	0.17
		Diş Hekimliği	0.40	0.32	1.00
		Uluslararası İlişkiler	0.53	0.33	1.00
		Mimarlık	-0.07	0.30	1.00
		Eczacılık	0.88	0.39	0.98
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.03	0.44	1.00
		Asker	0.04	0.48	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.46	0.36	1.00
		Diğer	0.46	0.44	1.00
	Doktor	Öğretim üyesi	0.09	0.27	1.00
		Öğretmen	-0.11	0.28	1.00
		Mühendis	0.12	0.13	1.00
		Avukat	0.15	0.21	1.00
		Hâkim	0.34	0.27	1.00
		Psikolog	1.46*	0.27	0.15
		Diş Hekimliği	0.28	0.22	1.00

		Uluslararası İlişkiler	0.41	0.24	0.99
		Mimarlık	-0.19	0.18	1.00
		Eczacılık	0.76	0.30	0.96
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.15	0.36	1.00
		Asker	-0.07	0.42	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.34	0.27	1.00
		Diğer	0.34	36	1.00
	Mühendis	Öğretim üyesi	-0.03	0.25	1.00
		Öğretmen	-0.24	0.27	1.00
		Doktor	-0.12	0.13	1.00
		Avukat	0.03	0.18	1.00
		Hâkim	0.21	0.25	1.00
		Psikolog	1.34*	0.25	0.02
		Diş Hekimliği	0.16	0.20	1.00
		Uluslararası İlişkiler	0.28	0.22	1.00
		Mimarlık	0.32	0.16	0.99
		Eczacılık	0.63	0.29	0.99
		Gazeteci-Televizyoncu	0.28	0.35	1.00
		Asker	0.19	0.41	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.21	0.25	1.00
		Diğer	0.21	0.35	1.00
	Avukat	Öğretim üyesi	-0.06	0.30	1.00
		Öğretmen	-0.27	0.31	1.00
		Doktor	-0.15	0.21	1.00
		Mühendis	-0.03	0.18	1.00
		Hâkim	0.18	0.30	1.00
		Psikolog	1.31	0.30	0.19
		Diş Hekimliği	0.12	0.26	1.00
		Uluslararası İlişkiler	0.25	0.27	1.00
		Mimarlık	-0.35	0.22	1.00
		Eczacılık	0.60	0.33	0.99

		Gazeteci-Televizyoncu	-0.31	0.39	1.00
		Asker	-0.22	0.44	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.18	0.30	1.00
		Diğer	0.18	0.39	1.00
	Hâkim	Öğretim üyesi	-0.25	0.35	1.00
		Öğretmen	-0.46	0.36	1.00
		Doktor	-0.34	0.27	1.00
		Mühendis	-0.21	0.25	1.00
		Avukat	-0.18	0.30	1.00
		Psikolog	1.12	0.35	0.74
		Diş Hekimliği	-0.05	0.31	1.00
		Uluslararası İlişkiler	0.06	0.32	1.00
		Mimarlık	-0.54	0.28	0.99
		Eczacılık	0.41	0.37	1.00
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.50	0.43	1.00
		Asker	-0.41	0.47	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.00	0.35	1.00
		Diğer	0.00	0.43	1.00
	Psikolog	Öğretim üyesi	-1.37	0.35	0.36
		Öğretmen	-1.58	0.36	0.17
		Doktor	-1.46*	0.27	0.01
		Mühendis	-1.34*	0.25	0.02
		Avukat	-1.31	0.30	0.19
		Hâkim	-1.12	0.35	0.74
		Diş Hekimliği	-1.18	0.31	0.45
		Uluslararası İlişkiler	-1.05	0.32	0.72
		Mimarlık	-1.66*	0.28	0.00
		Eczacılık	-0.70	0.37	0.99
		Gazeteci-Televizyoncu	-1.62	0.43	0.43
		Asker	-1.54	0.47	0.72
		Henüz Karar Vermedim	-1.12	0.35	0.74

		Diğer	-1.12	0.43	0.93
	Dış Hekimliği	Öğretim üyesi	-0.19	0.31	1.00
		Öğretmen	-0.40	0.32	1.00
		Doktor	-0.28	0.22	1.00
		Mühendis	-0.16	0.20	1.00
		Avukat	-0.12	0.26	1.00
		Hâkim	0.05	0.31	1.00
		Psikolog	1.18	0.31	0.45
		Uluslararası İlişkiler	0.12	0.28	1.00
		Mimarlık	-0.48	0.24	0.99
		Eczacılık	0.47	0.34	1.00
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.44	0.40	1.00
		Asker	-0.35	0.44	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.05	0.31	1.00
		Diğer	0.05	0.40	1.00
	Uluslararası ilişkiler	Öğretim üyesi	-0.31	0.32	1.00
		Öğretmen	-0.53	0.33	1.00
		Doktor	-0.41	0.24	0.99
		Mühendis	-0.28	0.22	1.00
		Avukat	-0.25	0.27	1.00
		Hâkim	-0.06	0.32	1.00
		Psikolog	1.05	0.32	0.72
		Dış Hekimliği	-0.12	0.28	1.00
		Mimarlık	-0.60	0.25	0.97
		Eczacılık	0.34	0.35	1.00
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.56	0.41	1.00
		Asker	-0.48	0.45	1.00
		Henüz Karar Vermedim	-0.06	0.32	1.00
		Diğer	-0.06	0.41	1.00
		Öğretim üyesi	0.29	0.28	1.00
		Öğretmen	0.07	0.30	1.00

	Mimarlık	Doktor	0.19	0.18	1.00
		Mühendis	0.32	0.16	0.99
		Avukat	0.35	0.22	1.00
		Hâkim	0.54	0.28	0.99
		Psikolog	1.66*	0.28	0.00
		Diş Hekimliği	0.48	0.24	0.99
		Uluslar arası ilişkiler	0.60	0.25	0.97
		Eczacılık	0.95	0.32	0.83
		Gazeteci-Televizyoncu	0.04	0.37	1.00
		Asker	0.12	0.43	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.54	0.28	0.99
		Diğer	0.54	0.37	1.00
	Eczacılık	Öğretim üyesi	-0.66	0.37	0.99
		Öğretmen	-0.88	0.39	0.98
		Doktor	-0.76	0.30	0.96
		Mühendis	-0.63	0.29	0.99
		Avukat	-0.60	0.33	0.99
		Hâkim	-0.41	0.37	1.00
		Psikolog	0.70	0.37	0.99
		Diş Hekimliği	-0.47	0.34	1.00
		Uluslar arası ilişkiler	-0.34	0.35	1.00
		Mimarlık	-0.95	0.32	0.83
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.91	0.45	0.99
		Asker	-0.83	0.49	0.99
		Henüz Karar Vermedim	-0.41	0.37	1.00
		Diğer	-0.41	0.45	1.00
	Gazeteci-televizyoncu	Öğretim üyesi	0.25	0.43	1.00
		Öğretmen	0.03	0.44	1.00
		Doktor	0.15	0.36	1.00
		Mühendis	0.28	0.35	1.00
		Avukat	0.31	0.39	1.00

		Hâkim	0.50	0.43	1.00
		Psikolog	1.62	0.43	0.43
		Diş Hekimliği	0.44	0.40	1.00
		Uluslar arası ilişkiler	0.56	0.41	1.00
		Mimarlık	-0.04	0.37	1.00
		Eczacılık	0.91	0.45	0.99
		Asker	0.08	0.53	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.50	0.43	1.00
		Diğer	0.50	0.49	1.00
	Asker	Öğretim üyesi	0.16	0.47	1.00
		Öğretmen	-0.04	0.48	1.00
		Doktor	0.07	0.42	1.00
		Mühendis	0.19	0.41	1.00
		Avukat	0.22	0.44	1.00
		Hâkim	0.41	0.47	1.00
		Psikolog	1.54	0.47	0.72
		Diş Hekimliği	0.35	0.44	1.00
		Uluslar arası ilişkiler	0.48	0.45	1.00
		Mimarlık	-0.12	0.43	1.00
		Eczacılık	0.83	0.49	0.99
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.08	0.53	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.41	0.47	1.00
		Diğer	0.41	0.53	1.00
	Henüz karar	Öğretim üyesi	-0.25	0.35	1.00
		Öğretmen	-0.46	0.36	1.00
		Doktor	-0.34	0.27	1.00
		Mühendis	-0.21	0.25	1.00
		Avukat	-0.18	0.30	1.00
		Hâkim	0.00	0.35	1.00
		Psikolog	1.12	0.35	0.74
		Diş Hekimliği	-0.05	0.31	1.00

	vermedim	Uluslar arası ilişkiler	0.06	0.32	1.00
		Mimarlık	-0.54	0.28	0.99
		Eczacılık	0.41	0.37	1.00
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.50	0.43	1.00
		Asker	-0.41	0.47	1.00
		Diğer	0.00	0.43	1.00
	Diğer	Öğretim üyesi	-0.25	0.43	1.00
		Öğretmen	-0.46	0.44	1.00
		Doktor	-0.34	0.36	1.00
		Mühendis	-0.21	0.35	1.00
		Avukat	-0.18	0.39	1.00
		Hâkim	0.00	0.43	1.00
		Psikolog	1.12	0.43	0.93
		Diş Hekimliği	-0.05	0.40	1.00
		Uluslar arası ilişkiler	0.06	0.41	1.00
		Mimarlık	-0.54	0.37	1.00
		Eczacılık	0.41	0.45	1.00
		Gazeteci-Televizyoncu	-0.50	0.49	1.00
		Asker	-0.41	0.53	1.00
		Henüz Karar Vermedim	0.00	0.43	1.00

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “kendini gösterme” ifadesinin gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tekyönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda; doktorluk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrencilere göre, mühendislik mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrencilere göre ve mimarlık mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler psikolog mesleğine sahip olmak isteyen öğrencilere göre daha fazla katılmışlardır. Bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer durumlar ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 0.19-A Öğrencilerin Gelecekte Sahip Olmak İstedikleri Meslek Değişkenine Göre “Mesleğin çekiciliği” İfadesine İlişkin Anova (Tekyönlü Varyans Analizi) Sonuçları

f,Ortalama ve SS değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	Ort.	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
S29	Öğretim Üyesi	8	3.50	0.53	G.Arası	25.00	14.00	1.78	2.47	0.00
	Öğretmen	7	3.85	0.37	G.İçi	171.98	238.00	0.72		
	Doktor	37	3.27	0.93	Toplam	196.98	252.00			
	Mühendis	96	3.22	0.78						
	Avukat	16	3.06	0.85						
	Hâkim	8	2.75	1.03						
	Psikolog	8	2.37	1.06						
	Diş Hekimliği	13	3.07	0.95						
	Uluslararası İlişkiler	11	3.27	0.64						
	Mimarlık	24	3.37	0.82						
	Eczacılık	6	2.83	0.75						
	Gazeteci-Televizyoncu	4	2.00	0.81						
	Asker	3	2.00	1.73						
	Henüz Karar Vermedim	8	3.00	0.92						

	Diğer	2	2.50	1.29	
	Toplam	253	3.15	0.88	

Yukarıda yer alan çizelgede görüldüğü gibi, “mesleğin çekiciliği” ifadesinin aritmetik ortalamalarının gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aritmetik ortalamalara göre bu ifadeye en fazla katılan öğrenciler gazetecilik öğretmenlik mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler, en az katılan öğrencilerin de asker ve gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelecekte sahip olmak istedikleri meslek değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<.05$). Bunun ardından farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı hesaplardan post-hoc Scheffe testi tekniklerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMALAR

5.1. ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİ VE DİĞER BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE VERDİKLERİ CEVAPLARA İLİŞKİN TARTIŞMALAR

Birinci bölümde yer alan 2 soru öğrenci deneklerin demografik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle burada yer alan sorular olduğu gibi verilmiş tartışma yapılmamıştır.

Çizelge 4.1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %58,1'ini erkek, %41,9'unu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Çizelge 4.2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 192'si Fen bölümünde, 47'si Türkçe-Matematik bölümünde ve 14'ü Sosyal bölümünde öğretim görmektedir. Yani ankete katılan öğrencilerin % 75,9'u fen bölümünde, %18,6'sı Türkçe-Matematik bölümünde ve %5,5'i Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 8'i ve %3.2'si öğretim üyesi, 7'si ve %2,8'i öğretmen 37'si ve %14.6'sı doktor, 96'sı ve %37,9'u mühendis, 16'sı ve %6,3'ü avukat, 8'i ve %3.2'si hâkim, 8'i ve %3.2'si psikolog, 13'ü ve %5.1'i diş hekimliği, 11'i ve %4,3'ü uluslararası ilişkiler, 24'ü ve %9.5'i mimarlık, 6'sı ve %2.4'ü eczacı, 4'ü ve %1.6'sı gazeteci-televizyoncu, 3'ü ve %1.2'si asker mesleklerini tercih etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden 2'si ve %1,6'sı bu meslekler haricinde bir meslek düşündüklerini ve Öğrencilerden 8'i ve %3,2'i tercih etmeyi düşündüğü mesleğe henüz karar vermediğini belirtmiştir.

5.2. ÖĞRENCİLERİN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE GÖRE BAĞIMLI SORULARA VERDİĞİ CEVAPLARA İLİŞKİN TARTIŞMALAR

5.2.1. “Cinsiyet” değişkenine ilişkin tartişmalar

Bu bölümde cinsiyet değişkenine ilişkin elde edilen bulgular tartişılacaktır. Öğrenci deneklerin bağımlı sorulara verdiği cevapların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda yapılan 27 sorudan 3 soruya verilen cevaplarda farklılık bulunmuştur.

Çizelge 4.4 incelendiğinde Erkek ğrenciler “uzun izin fırsatları” ifadesine kız öğrencilerden daha fazla katılmışlardır. Bu durum;

Erkeklerin meslek tercihlerinde bulunurken mesleğin sağlayacağı izin döneminin uzunluğu kız öğrencilere gore tercihlerinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.5 incelendiğinde kız öğrenciler iş güvencesi ifadesine erkek öğrencilerden daha fazla katılmışlardır. Bu durum;

Kızlar ğrencilerin meslek tercihlerinde bulunurken iş güvencesi olan meslekleri erkeklere oranla daha fazla tercihte bulundukları görülmektedir.

Çizelge 4.6 incelendiğinde kız öğrenciler mutluluk sağlayacak bir meslek olması ifadesine erkek öğrencilerden daha fazla katılmışlardır. Bu durum;

Kız ğrencilerin seçtiği meslekte erkek öğrencilere göre daha fazla mutlu olmak istedikleri ve bunu tercih sebebi olarak erkeklerden daha fazla önemsedikleri görülmektedir.

5.2.2. “Devam etmekte olunan bölüm ” değişkenine ilişkin tartişmalar

Bu bölümde öğrencilerin devam etmekte oldukları bölüm değişkenine ilişkin elde edilen bulgular tartişılacaktır. Öğrencilerin bağımlı sorulara verdikleri cevapların öğrencilerin tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu? değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek üzere yapılan Anova (tek yönlü varyans) testi sonucunda 27 sorudan 11 soruya verilen cevapların devam etmekte oldukları bölüm değişkeni puanlarının ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 0.7-A incelendiğinde; Türkçe-Matematik Bölümünde okuyan öğrencilerin tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu? İfadesine daha çok katıldıkları görülmektedir. Bu durum;

Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin fen bölümü ve sossayl bölümünde okuyan öğrencilere göre meslek tercihlerinde popüler meslekleri tercih etmeye eğilimli oldukları görülmektedir.

Çizelge 0.8-A incelendiğinde; Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerin insanlara faydalı olma ifadesine daha çok katıldıkları görülmüştür. Bu durum;

Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerin fen bölümü ve Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilere göre meslek tercihinde bulunurken, tercihte bulunacakları mesleğin insanlara faydalı olmasına dikkat ettikleri görülmüştür.

Çizelge 9-A incelendiğinde; Uzun izin fırsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin tercih edecekleri mesleğe henüz karar vermeyen öğrencilerin katıldıkları görülmüştür. Bu durum;

Tercih edecekleri mesleğe henüz karar vermeyen öğrencilerin bir mesleği tercih ederken mesleğin sağlayacağı izinlere diğer meslekleri tercih edenlerden daha fazla katıldıkları ve dikkate aldıkları görülmüştür. Eczacılık mesleğini tercih edecek öğrencilerin ise bu ifadeye en az katılan öğrenciler olduğu görülmektedir.

Çizelge 10.-A incelendiğinde; sosyal güvence şartları (emeklilik, SSK) ifadesine en çok katılan öğrencilerin gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini tercihte bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini tercih edecek öğrencilerin mesleğin sağlayacağı sosyal güvence şartlarına diğer meslekleri tercih edecek öğrencilerden daha çok önem verdikleri söylenebilir. Bu ifadeye en az katılan öğrencilerin ise hakimlik mesleğini tercih edecek öğrencilerin olduğu görülmüştür.

Çizelge 11.-A incelendiğinde; iş güvencesi ifadesine en çok katılan öğrencilerin öğretim üyesi mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Öğretim üyesi mesleğini tercih edecek öğrencilerin bu mesleği garanti bir iş sahibi olabilecek bir meslek olarak gördükleri söylenebilir.

Çizelge 12.-A incelendiğinde; ekonomik gelir ifadesine en çok katılan öğrencilerin mühendislik mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mühendislik mesleğini tercih edecek öğrencilerin bu mesleği iyi bir ekonomik gelir sağlayacağını düşündükleri bir meslek olarak gördükleri söylenebilir.

Çizelge 13.-A incelendiğinde; yurt dışı kariyer imkânı ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mimarlık mesleğini tercih edecek öğrencilerin, tercihte bulunacağı bu mesleğin kendilerine yurt dışında kariyer yapma imkanı sağlayabileceğini düşündükleri söylenebilir. Gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrencilerin seçtikleri mesleğin kendilerine yurt dışında kariyer yapma olanağı sağlamayacağını düşündükleri söylenebilir.

Çizelge 14.-A incelendiğinde; uluslararası geçerliliği olan bir meslek olması ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mimarlık mesleğini tercih edecek öğrencilerin, tercihte bulunurken bu mesleğin uluslararası geçerliliğe sahip bir meslek oluşuna diğer meslek tercihinde bulunanlardan daha çok katıldıkları söylenebilir. Gazetecilik ve televizyonculuk mesleğine sahip olmak isteyen öğrencilerin seçtikleri mesleğin uluslararası geçerliliğe sahip bir meslek olup olmadığı konusuna daha a söylenebilir.

Çizelge 15.-A incelendiğinde; statü ve saygınlığı olan bir iş ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihte bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mimarlık mesleğini tercih edecek öğrencilerin, bu mesleğin diğer mesleklere göre daha fazla statü ve saygınlığı olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Çizelge 16.-A incelendiğinde; yükselebilmek fırsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihte bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mimarlık mesleğini tercih edecek öğrencilerin, bu meslekde diğer mesleklere göre yükselebilmek durumunun daha fazla olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Çizelge 17.-A incelendiğinde; kişisel düşüncelerinizi uygulama imkânı ifadesine en çok katılan öğrencilerin gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini tercihte bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini seçenlerin bu meslekde kendi kişisel düşüncelerini ve duygularını daha rahat ifade edebileceklerini düşündükleri bir meslek olarak gördükleri söylenebilir.

Çizelge 18.-A incelendiğinde; kendini gösterme fırsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihte bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Mimarlık mesleğini tercih edecek öğrencilerin, bu meslekte diğer mesleklere göre kendilerini yeteneklerini daha iyi gösterebileceklerini düşündükleri söylenebilir.

Çizelge 19.-A incelendiğinde; mesleğin çekiciliği ifadesine en çok katılan öğrencilerin, öğretmenlik mesleğini tercihde bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu durum;

Öğretmenlik mesleğini tercih edecek öğrencilerin, bu mesleğin diğer mesleklere göre daha çekici olduğunu düşündükleri söylenebilir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇLAR

Bu bölümde Anadolu liseleri son sınıfta okuyan öğrencilerin meslek seçimine etki eden faktörlere ilişkin sonuçlar verilmiştir.

6.1. ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR

Bu bölümde öğrenci deneklerin kişisel bulgularına ait sorulara verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar verilmektedir

1. Öğrenci deneklerin çoğunluğunu (%58, 1'ini) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.
2. Öğrencilerin deneklerin devam etmekte oldukları bölümün çoğunluğunu (%75, 9'unu) fen bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.
3. Öğrencilerin en fazla tercih etmeyi düşündükleri meslek (%37,9) mühendisliktir.

6.2. ÖĞRENCİ DENEKLERİN, BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE GÖRE BAĞIMLI SORULARA VERDİĞİ CEVAPLARA İLİŞKİN SONUÇLAR

6.2.1 Öğrenci Deneklerde “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde, öğrenci deneklerin “cinsiyet” değişkenine ait sorulara verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar verilmektedir.

1. Erkek öğrenciler “uzun izin fırsatları” ifadesine kız öğrencilerden daha fazla katılmışlardır.

2. Kız öğrenciler iş güvencesi ifadesine erkek öğrencilerden daha fazla katılmışlardır.
3. Kız öğrenciler mutluluk sağlayacak bir meslek olması ifadesine erkek öğrencilerden daha fazla katılmışlardır.

6.2.2 Öğrenci Deneklerde “Devam Etmekte Olunan Bölüm ” Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde, öğrenci deneklerin “devam etmekte olunan bölüm” değişkenine ait sorulara verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar verilmektedir.

1. Türkçe-Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu? İfadesine daha çok katıldıkları görülmektedir.
2. Sosyal bölümünde okuyan öğrencilerin insanlara faydalı olma ifadesine daha çok katıldıkları görülmüştür
3. Uzun izin fırsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin tercih edecekleri mesleğe henüz karar vermeyen öğrencilerin katıldıkları görülmüştür.
4. Sosyal güvence şartları (emeklilik, SSK) ifadesine en çok katılan öğrencilerin gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
5. İş güvencesi ifadesine en çok katılan öğrencilerin öğretim üyesi mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
6. Ekonomik gelir ifadesine en çok katılan öğrencilerin mühendislik mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
7. Yurt dışı kariyer imkânı ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
8. Uluslararası geçerliliği olan bir meslek olması ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
9. Statü ve saygınlığı olan bir iş ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.

10. Ykselebilme firsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunacak öğrencilerin olduğu görülmektedir.
11. Kişisel düşüncelerinizi uygulama imkânı ifadesine en çok katılan öğrencilerin gazetecilik ve televizyonculuk mesleğini tercihde bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir.
12. Kendini gösterme firsatları ifadesine en çok katılan öğrencilerin mimarlık mesleğini tercihde bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir.
13. Mesleğin ekiciliğı ifadesine en çok katılan öğrencilerin, öğretmenlik mesleğini tercihde bulunmak isteyen öğrencilerin olduğu görülmektedir.

BÖLÜM VII

7. ÖNERİLER

Meslek seçimi insanın yaşamı boyunca tüm aktivitelerini belirleyen önemli bir karardır. Öğrencilerin mesleki tercihler yaparken bunu dikkate almaları, bu doğrultuda atacakları her adımı bilinçli atmaları yaşamın geleceği için yararlı olacaktır. İnsan hayatında böylesine önemli yeri olan meslek seçiminin en doğru şekilde yapılabilmesi için, öncelikle mesleki yönelim aşamasında sağlıklı karar verilmesi gerekmektedir. Mesleki yönelim aşamasında sağlıklı karar verebilmek için okulların rehberlik servislerine ya da en yakın rehberlik araştırma merkezine gidilerek ilgi ve yetenekler açısından, öğrencinin kendini değerlendirmesi için bu birimlerdeki uzmanlardan yardım alınabilir.

Okullarda ve dershanelerde çalışan rehberlik personelinin yetiştirilmesi için mesleki rehberlik konusunda teorik ve uygulamalı hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir. Öğrenciler yazılı materyaller, konferanslar, gezi, gözlem, kitle iletişim araçları vb. yöntemlerden yararlanarak meslekler hakkında çok yönlü bilgi sahibi edindirilebilir.

Mesleki rehberlik hizmetinde öğrencileri tanımak amacıyla kullanılan test, anket ve envanterler üniversitelerle işbirliği yapılarak hazırlanabilir.

Öğrenci seçmeyi düşündüğü meslek dalında çalışan kişiler ile görüşerek mesleki yönelim aşamasında daha doğru karar verebilir.

İŞKUR bünyesinde yer alan meslek danışma merkezinde çalışan uzmanlarla görüşülerek öğrencinin mesleki yönelimi değerlendirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı koordinesinde, sosyal ortaklar ve akademisyenlerin katılımıyla her yıl; iş piyasasının ulusal, bölgesel ve yerel meslek taleplerini ortaya koyacak kitapçıklar hazırlanmalı ve okullar bu konuda bilgilendirilmelidir.

Ülkemizde mesleklere hangi yaşta ve öğretim düzeyinde başlanacağına dair bir bilimsel veri bulunmamaktadır. Mesleklerin sosyolojik analizi her yıl yapılarak öğrenciler ve eğitimciler bilgilendirilmelidir.

7.1.ARAŞTIRMACIYA İLİŞKİN ÖNERİLER

- 1) Bu araştırma, öğretmenlerin, ilçe milli eğitim müdürlerinin ve bakanlık müfettişlerinin görüşleri alınarak yapılabilir.
- 2) Bu araştırma, başka ülkelerdeki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin meslek tercihlerine etki eden faktörlerle Türkiye’deki öğrencilerin meslek tercihlerine etki eden faktörlerle karşılaştırılması şeklinde yapılabilir.
- 3) Bu araştırma, Türkiye’nin farklı illerindeki veya bölgelerindeki okulları kapsayacak şekilde yapılabilir.
- 4) Bu araştırma, ilköğretim kurumlarında yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, S. (1997). “*Eğitimde Uygulamalı Rehberlik*”, Ankara,
- Bakırcıoğlu, R. (2003). “*İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*”, Ankara, Turhan Yayınları
- Başar, H. (1993). “*Eğitim Denetçisi*”, Ankara, Pegem Yayınları.
- BAYSAL, A.(1993), “*Çalışma Yaşamında İnsan*”, İstanbul, Avcıol Basım-Yayın.
- Bilge, G. (2005) “*Meslek Seçimi Ve Yönlendirme*”, Ankara.
- Bozgeyikli, H. (2004) “*Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*”, Konya, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Çelik, Ş. (2002). “*Meslek Seçiminin Kişinin Yaşamındaki Yeri Ve Önemi*”, Ankara.
- Güler, A. (2005). “*Psikolojik Danışma Ve Rehberlik*”, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Kaya, A. (2004). “*Psikolojik Danışma Ve Rehberlik*”, Ankara.
- Keser, A. (2006). “*Meslek seçimi Ve Seçimi Etkileyen Faktörler*”, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- Kepçeoğlu, M. (1990). “*Mesleğe Yönelme ve Mesleki Yönelim Envanteri*”, Samsun, Sönmez Matbaası.
- Kıyak, S. (2006). “*Genel Lise Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriter*”, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Kızıltan, G. (2006). “*Meslek Seçimi*”, Ankara.

Köksal, N. (2003). “*Endüstri Meslek Liselerinin Farklı Bölümlerinde Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri İle Seçtikleri Bölümler Arasındaki İlişkiler*”, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Kuzgun, Y. (1982). “*Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek Ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi*”, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.

Kuzgun, Y. (2004). “*Meslek Rehberliği Ve Danışmanlığına Giriş*”, Ankara, Nobel Yayıncılık.

Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2005), “*Mesleki Ve Teknik Eğitim Alanları Tanıma Modülü*”, Ankara, MEB Yayınları.

Öcal, M. (2004). “*Eğitimde Rehberlik*” İstanbul, Düşünce Kitabevi.

Özcan, A.O. (1985). “*Ülkemiz İçin İstetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi*”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Özgüven, İ. E. (2000). “*Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*”, Ankara, PDREM Yayınları.

Özkaya, E. (2007). “*Mevlana Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki İlgileri*”, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Özsoy, O. (2004). “*Geleceğin Meslekleri*”, İstanbul, Hayat Yayıncılık.

Sabuncuoğlu, Z. (2000). “*İnsan Kaynakları Yönetimi*”, Bursa, Ezgi Kitabevi.

Tan, H. (1992). “*Psikolojik Danışma Ve Rehberlik*” İstanbul, Alkım Yayınları.

Tebliğler Dergisi. (: Eylül 2003) , “*İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi*”, 2552.

Telman, C. (2000) “*Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi*”, İstanbul, Epsilon Yayınları.

Türkçe Sözlük, (2005), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

Uysal, Ş. (1970), “*Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri*”, Ankara, Yeni Desen Matbaası.

Ünal, A. (1998), “*Özel Dost Lisesinde Okumakta Olan Bir Grup Öğrencinin Ölçülen Mesleki İlgileri İle Meslek Tercihleri Arasındaki İlişkiler*”, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi.

Ültanır, E. (2003), “*Hannover’deki Türk Gymnasium Öğrencileri İle Bolu İlindeki Lise Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerinin İncelenmesi*”, Malatya, 7. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi.

Yavuzer, H. (2001), “*Çocuk Eğitimi El Kitabı*”, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (2006) “*Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*”, Ankara, Nobel Yayıncılık.

(http://www.psikoweb.com/mesleki_rehberlik.html)

(<http://okulweb.meb.gov.tr/34.27.874162/pdfler/21.pdf>).

EKLER

EK-1: MESLEK SEÇİMİ ANKETİ

MESLEK SEÇİMİ SORU KAĞIDI

Değerli öğrencilerim bu anket, **Anadolu lisesinde son sınıfta okuyan öğrencilerin meslek seçimine etki eden faktörleri belirlemek** amacıyla yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevapların gerçeği yansıtması, araştırmanın doğru ve güvenilir olarak sonuçlandırılmasını kolaylaştıracaktır. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız.
İlgi ve alakanızdan dolayı teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Tez Danışmanı
Prof. Dr. Semra ÜNAL

Yüksek Lisans Öğrencisi
Hakan ÇELİK

BÖLÜM 1- KİŞİSEL BİLGİLER

S 1. Cinsiyetiniz.

☐

Erkek

☐

Kız

S 2. Devam etmekte olduğunuz bölümü belirtiniz.

☐

Fen
Bölümü

☐

Sosyal
Bölümü

☐

Spor
Bölümü

☐

Türkçe matematik
Bölümü

☐

Yabancı
Dil Bölümü

BÖLÜM 2- MESLEK SEÇİMİNE YÖNELİK SORULAR

S 3. Gelecekte sahip olmak istediğiniz mesleği belirtiniz.

☐

Öğretim Üyesi

☐

Psikolog

☐

Gazeteci-televizyoncu

☐

Öğretmen

☐

Dışçılık

☐

Asker

☐

Doktor

☐

Uluslararası ilişk.

☐

Polis

☐

Mühendis

☐

Mimarlık

☐

Muhasebeci

☐

Sanatçı

☐

Eczacılık

☐

Henüz karar vermedim

☐

Avukat

☐

Sosyal Bilimci

☐

Hiç düşünmedim.

☐

Hakim

☐

Borsacı

☐

Diğer (Belirtiniz)

	EVET	HAYIR	KISMEN
S.4 Devam etmekte olduğunuz okulun hedeflediğiniz mesleğe sahip olmak için doğru bir okul türü olduğunu düşünüyor musunuz?			
S 5. Meslek seçimi konusunda bugüne kadar herhangi bir rehberlik / danışmanlık hizmeti aldınız mı?			
S 6. Kişisel yetenek, bilgi ve becerilerinizin hangi mesleğe uygun olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmış bilimsel bir teste katıldınız mı?			
S 7. Çevrenizin, meslek tercihinizde size herhangi bir etkisi oldu mu?			
S 8. Ailenizin meslek tercihinizde size herhangi bir etkisi oldu mu?			
S 9. Öğretmenlerinizin meslek tercihinizde size herhangi bir etkisi oldu mu?			
S 10. Meslek tanıtımlarının bireylerin meslek seçimlerini etkilediğini düşünüyor musunuz?			
S 11. Beğendiğiniz, sevdiğiniz bir kişinin meslek tercihinize herhangi bir etkisi oldu mu?			
S 12. Tercih ettiğiniz mesleğin günümüzde popüler bir meslek olması mesleği tercihinizde etkili oldu mu?			

BÖLÜM 3-MESLEK SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN MESLEKİ BEKLENTİLERE YÖNELİK SORULAR	1.Hiç önemli değildir	2. Az önemlidir	3. Önemlidir	4. Çok önemlidir
S 13. Özgür bir çalışma ortamı				
S 14. Kolay iş bulabilme				
S 15. Uygun çalışma saatleri				
S 16. Uzun izin fırsatları				
S 17. Sosyal güvence şartları (Emeklilik, SSK)				
S 18. İş güvencesi				
S 19. Çalışma ortamı ve fiziksel şartlar				
S 20. İnsanlara faydalı olma				
S 21. Ekonomik gelir				
S 22. Yurt dışı kariyer imkanı				
S 23. Yeteneklerini kullanabileceği bir meslek olması				
S 24. Uluslararası geçerliliği olan bir meslek olması				
S 25. Statü ve saygınlığı olan bir iş				
S 26. Yüксеlebilme fırsatları				
S 27. Kişisel düşüncelerinizi uygulama imkanı				
S 28. Kendini gösterme fırsatları				
S 29. Mesleğin çekiciliği				
S 30. Mutluluk sağlayacak bir meslek olması				

ÖZGEÇMİŞ
Hakan ÇELİK

Kişisel Bilgiler :

Doğum Tarihi 24.12.1979
Doğum Yeri SAKARYA
Medeni Durumu: Bekar

Eğitim :

Lise	1993-1996	İzmit Namık Kemal Lisesi
Lisans Bölümü	1996-1997	Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih
Lisans Tarih	1997-2000	Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
		Bölümü
Yüksek Lisans Programı	2006-	Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans

Çalıştığı Kurumlar:

2008-Devam ediyor Anadolu Hisarı Anadolu Ticaret ve Ticaret Meslek Lisesi Tarih Öğretmenliği
2004-2007 Ümraniye Mevlana Lisesi Tarih Öğretmenliği.
2002-2004 Üsküdar Abidin Gün İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2002- Ümraniye Osmangazi İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenliği
2000-2002 Ağrı/Diyadin Altınkilit Köyü İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenliği